

4-6 april

Debatter m. m.

	Sid.
Onsdagen den 4 april	
Inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor	4

Fredagen den 6 april

Investeringsanslag till kommunikationsverken:	
Investeringsplanen	23
Förvärv av billinjer åt postverket	32
Televerkets anslagsbehov	32
Statens järnvägars anslagsbehov	38
Statens vattenfallsverks anslagsbehov	40
Luftfartens markorganisation m. m.	40
Anslag till landsmålsarkiven	41
Vidgad pensionsrätt för deltidsanställda	42
Stöd åt produktionen av svensk barnfilm	46
Ökad kontroll över kringresande försäljare	47

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 4 april

Sammansatta konstitutions- och första lagutskottets utlåtande nr 1, ang. inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor ...	4
Bankoutskottets memorial nr 7, ang. höjning av avlöningsförmåner- na för vissa riksdagstjänstemän	19

Fredagen den 6 april

Sid.

Statsutskottets utlåtande nr 9, ang. anslag å kapitalbudgeten: kom- munikationsdepartementet	23
— nr 51, ang. upptagande å riksstaten av underskott för luftfarts- fonden	41
— nr 55, ang. anslag till rasbiologiska institutet, farmaceutiska institutet m. m.	41
— nr 56, ang. avlöningar till regeringsrätten	42
— nr 57, ang. beredande av möjlighet att inrätta pensionsreglerade deltidstjänster	42
— nr 58, ang. stöd åt produktionen av svensk barnfilm	46
Andra lagutskottets utlåtande nr 18, ang. effektiv kontroll av för- säljning eller orderupptagning av varor genom kringresande för- säljare	47
— nr 19, ang. ändring av bestämmelserna om hastighetsbegräns- ning för motorfordon	50
Tredje lagutskottets utlåtande nr 8, ang. underlättande av arrenda- torers friköp av arrendegårdar under större gods m. m.	50
Jordbruksutskottets utlåtande nr 11, ang. anslag till statens jord- bruksnämnd m. m.	50
— nr 12, ang. bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.	50
— memorial nr 13, ang. departementsvis uppgjorda förteckningar över försäljningar av viss kronan tillhörig fast egendom	50

Onsdagen den 4 april

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

—————
 Justerades protokollen för den 20, 21
 och 23 nästlidne mars.

—————
 Upplästes tre till kammaren inkomna
 ansökningar, vilka jämte därvid fogade
 läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare

Med stöd av bifogade läkarintyg hem-
 ställer undertecknad om ledighet från
 riksdagsarbetet t. o. m. den 20 april 1956.
 Solna den 27 mars 1956

Erik Jansson

Härmed intygas, att riksdagsman *Erik
 Axel Jansson*, Solna, på grund av sjuk-
 dom (högt blodtryck med hjärtbesvär)
 är fr. o. m. den 28/3 och t. o. m. den
 20/4 1956 förhindrad att delta i riks-
 dagsarbetet.

Solna den 28/3 1956

Tage Lindö

Till riksdagens första kammare

Med stöd av bifogade sjukintyg får jag
 härmed hemställa om ledighet från riks-
 dagsarbetet för den tid som sjukintyget
 avser.

Norra Bredåker den 29/3 1956

Hugo Sundberg

Riksdagsmannen *Hugo Sundberg*, född
 den 23/8 1890, från Norra Bredåker, är
 på grund av hjärtfel och lunginflammation
 i behov av sjukledighet från riksdags-
 arbetet fr. o. m. den 4/4 till den 30/4 1956,
 vilket härmed betygas.

Garnisonssjukhuset i Boden den 27/3
 1956

Fried Nilsson

Med. dr.
 Överläkare med. avd.

Till riksdagens första kammare

Under hänvisning till bilagda läkar-
 intyg får jag härmed vördsamt anhålla
 om ledighet från riksdagsarbetet till och
 med den 30 innevarande månad.

Stockholm den 1 april 1956

Georg Branting

Härmed intygas på heder och sam-
 vete, att advokat *Georg Branting* på
 grund av hjärtsjukdom (Angina pecto-
 ris) är förhindrad att delta i riksdags-
 arbetet under tiden 4—30 april 1956.

S:t Eriks sjukhus den 1 april 1956

Erik Sköld

Läkare vid sjukhuset

De begärda ledigheterna beviljades.

—————
 Föredrogs och hänvisades till statsut-
 skottet Kungl. Maj:ts proposition nr 124,
 angående lönegradsplaceringen för vissa
 tjänster m. m.

—————
 Vid föredragning av Kungl. Maj:ts
 proposition nr 126, med förslag till lag
 om ersättning åt smittbärare, m. m., hän-
 visades propositionen, såvitt angick det
 i propositionen äskade förslagsanslaget,
 till statsutskottet och i övrigt till be-
 handling av lagutskott.

—————
 Föredrogs och hänvisades till bevill-
 ningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition
 nr 131, med förslag till förordning om
 ändring i förordningen den 19 november
 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften.

—————
 Föredrogs och hänvisades till statsut-
 skottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 132, angående reglering av anställ-
 ningsförhållandena för vissa läkare vid
 karolinska sjukhuset m. fl. undervis-
 ningssjukhus m. m.; och

nr 133, angående höjning av vissa en-
 ligt allmänna resereglementet den 21 no-

Om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor

vember 1952 (nr 735) utgående traktementen m. m.

- 1) I: 331 och II: 267 samt
- 2) II: 287,

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Mannerskantz* m. fl. väckta motionen nr 511.

icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskottet herr *Mannerskantz* motion nr 512.

1) av herr *Lodenius*, som dock ej antytt sin mening;

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet riksdagens revisorers berättelse rörande statsliggarens bihang.

2) av herrarna *Ollén*, *Swedberg* och *Carl Albert Anderson*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning rörande inrättandet av en från de reguljära domstolarna fristående särskild rättsnämnd för resningsfrågor.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 9, 51 och 55—58, andra lagutskottets utlåtanden nr 18 och 19, tredje lagutskottets utlåtande nr 8 ävensom jordbruksutskottets utlåtanden nr 11 och 12 samt memorial nr 13.

Därjämte fanns vid utlåtandet fogat ett särskilt yttrande av herr *Branting*, som anfört: »Skäl synas mig förebragta för en förutsättningslös utredning angående resningsinstitutet, såväl med avseende på den prövande instansens sammansättning som den processuella ordningen vid avgörandet av resningsansökningar. Emellertid torde ett sådant utredningsyrkande gå utöver det i motionerna framställda yrkandet.»

Om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor

Föredrogs ånyo sammansatta konstitutions- och första lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckta motioner om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor.

Herr ANDERSON, CARL ALBERT, (s):

I de likalydande motionerna nr 331 i första kammaren av herr *Carl Albert Anderson* m. fl. och nr 267 i andra kammaren av herr *Edberg* m. fl. samt i motionen nr 287 i andra kammaren av herr *Larsson* i Hedenäset hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning rörande inrättandet av en från de reguljära domstolarna fristående särskild rättsnämnd för resningsfrågor.

Herr talman! Frågan om det svenska rättsväsendets funktionssätt har sedan århundraden intresserat medborgarna. Brister har påtalats och reformer genomförts såväl i fråga om lagstiftningen som rättegångsordningen. I vissa avseenden har ett mera humanistiskt betraktelsesätt fått sätta sin prägel på lagstiftningen; i rättegångsförfarandet har gammalmodigheten fått vika för de modernare former som är så framträdande i vår nya rättegångsordning.

Motionerna hade hänvisats till första lagutskottet. Enligt överenskommelse mellan konstitutionsutskottet och första lagutskottet hade motionerna hänskjutits till sammansatt konstitutions- och första lagutskott, vilket utskott i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner,

På ett avsnitt har man emellertid dröjt kvar vid det gamla förfaringssättet, och det gäller vid högsta domstolens handläggning av resningsansökningar. Anledningen är svårförståelig. Det borde även härvidlag ha varit av intresse att bringa förfarandet i linje med den nya rättegångsordningens grundprinciper.

Jag betraktar nämligen frågan om möj-

Om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor

ligheten för en resningssökande att få sin sak omprövad av vår högsta rättsinstans såsom mycket betydelsefull. Och det är därvid av utomordentligt värde att prövningen sker under sådana former, att alla krav på modernt, objektivt rättegångsförfarande, så långt nu detta är möjligt, tillgodoses.

Detta är så mycket viktigare som det är ostridigt att felaktigheter kan begås. Även i rättegångsbalken förutsattes ju också detta i det 58:e kapitlet, där det om resningstillstånd i brottmål heter att sådant må beviljas den tilltalade bland annat »om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag». Även de många skiljaktiga avgöranden, som förekommit i underrätt och överrätt i samma mål, visar att ej blott bedömningen varit olika utan jämväl lagtolkningen. En betydande del av allmänheten är medveten om dessa divergenser, men vad som är än viktigare: det är också den resningssökande. För honom framstår det som ett oavvisligt rättskrav, att han får sin sak prövad under sådana former som står i samklang med modern rättstillämpning. Att det är angeläget att även allmänhetens förtroende för rättegångsförfarandets objektivitet bibehålles och stärkes behöver jag väl knappast understryka.

Dessa och liknande tankegångar har besjälade motionärer och reservanter i föreliggande ärende. Motionärer och reservanter har begärt utredning om inrättande av en särskild fristående rättsnämnd för prövning av resningsansökningar, och till detta har utskottet sagt nej. Utskottet hänvisar i sin motivering bl. a. till förra årets ställningstagande till herr Karl Perssons motion i samma fråga, varvid bl. a. uttalades: »Det fordras uppenbarligen starka skäl för att en överflyttning av beslutanderätten beträffande resningsansökningar från högsta domstolen till annat organ skall ifrågakomma.»

Jag skulle vilja vända på den mening- en och säga: Det fordras uppenbarligen starka skäl för att bibehålla den nuvarande ordningen. Som stöd för denna uppfattning vill jag anföra följande.

De bärande grundtankarna i den nya rättegångsordning, som infördes år 1948, är, såsom tidigare har framhållits i denna kammare, muntlighet, koncentration och omedelbarhet. Dessa principer har vunnit tillämpning på processen i underrätter och jämväl i väsentliga delar satt sin prägel på överrättsförfarandet. Däremot har de icke vunnit tillämpning i högsta domstolen i vad det gäller prövning av resningsansökan.

För att belysa detta tillåter jag mig att i korthet redogöra för nu tillämpade förfaringsätt.

Ansökan om resning föredras inför högsta domstolen av en revisionssekreterare. Finnes ansökan ogrundad, kan den »omedelbart», d. v. s. utan motpartens hörande, avslås. Detta innebär att resningsärendet prövas till sökandens nackdel efter en föredragning, som icke är offentlig och vid vilken följaktligen ingendera parten får vara tillstädes. Jag upprepar: Högsta domstolens avgörande av en resningsansökan grundas på innehållet i en föredragningspromemoria som utarbetats av revisionssekreteraren. Där- est ansökan avslås, äger resningsökanden rätt att bli delgiven promemorian, men ställningstagande har då redan träffats till hans nackdel. Han erhåller aldrig kännedom om vilka muntliga frågor som ställdes till revisionssekreteraren vid föredragningen eller om innehållet i de svar denne lämnat på frågorna, ej heller får sökanden kännedom om huruvida några muntliga synpunkter anförts av föredraganden utöver innehållet i promemorian. Vidare har sökanden icke möjlighet att i samband med föredragningen göra de erinringar, tilllägg eller förtydliganden som han kan finna erforderliga. Om resningsansökan icke omedelbart avslås, skall den delgivas motparten — i brottmål lika med riksåklagaren — som beredes tillfälle att inkomma med skriftlig förklaring, varefter målet ånyo fördrages inför högsta domstolen. Någon muntlig förhandling förekommer således i princip ej heller i detta fall. Endast för den händelse resning beviljas kommer de för den nya rättegångsordningen gällande grundsats-

Om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor

na om muntlighet, koncentration och omedelbarhet i tillämpning. Om avgörandet innefattar avslag, saknas i förfarandet alla principerna för en modern rättegång.

Förfarandet vid avgörandet av resningsansökningar ter sig särskilt betänkligt då fråga är om vidlyftigare mål. Då det icke lär vara möjligt för högsta domstolens ledamöter att medhinna en lika tidsödande och fullständig granskning av det föreliggande materialet som den som åligger revisionssekreteraren, måste detta med nödvändighet medföra, att avgörandet i väsentliga delar grundas enbart på vad denne vid föredragningen framlagt; och i samma mån detta är fallet kan avgörandet bli beroende av en enda persons omdöme och framställningskonst. Förfarandet vid prövningen av resningsansökningar i större mål giver på grund av nämnda förhållanden åt högsta domstolen delvis karaktären av en enmansdomstol, där avgörandet starkt påverkas av en tjänsteman, som ej är domstolsledamot och icke heller ansvarig för avgörandet.

Då vidare — som jag nyss nämnde — resningsansökningar föredrages första gången innan motparten beretts tillfälle att yttra sig över ansökningen, vet varken sökanden eller föredraganden och således ej heller högsta domstolen något om motpartens ståndpunkt. Det kan emellertid säkerligen ej förnekas, att, då exempelvis enskild part i grövre brottmål ansökt om resning till sin förman, åklagarens medgivande, antingen det avser bifall till ansökan i dess helhet eller riktigheten av de åberopade omständigheterna eller bevisen, måste vara av betydelse både för föredragningens omfattning och för avgörandet.

Det är således i resningsärenden icke bara så att vid det ifrågavarande för sökanden så betydelsefulla avgörandet den muntliga partsförhandlingen och därmed även omedelbarheten saknas. Det finns vid första föredragningen ej heller någon motpart, vars ståndpunkt kan av sökanden bemötas. För honom framstår revisionssekreteraren och högsta domstolen som motparten.

Förfarandet med en första föredragning, innan motparten-åklagaren beretts tillfälle yttra sig, ter sig lätt för sökanden — om än aldrig så felaktigt — som en naturlig anledning för domstolen att finna anledning att omedelbart avslå ansökan.

Det torde framgå av vad jag nu anfört, att en utredning om högsta domstolens förfarande i vad gäller resningsinstitutets arbetsformer i och för sig är sakligt motiverad, detta desto mer som man borde söka bringa handläggningsformerna i överensstämmelse med den nya rättegångsordningens principer.

Det kan givetvis ifrågasättas om en partiell reform vore tillräcklig, exempelvis i den riktningen att den slutna — låt mig kalla den hemliga — handläggningsformen av föredragningspromemorian utbyttes mot en offentlig sådan och en av den nya rättegångsordningens grundprinciper därigenom bringades i tillämpning. En sådan ändring skulle tvevelsutan innebära en förbättring, men dock icke en helt tillfredsställande sådan. Kvar står nu att samma institution bedömer egna tidigare avgöranden, och det bör icke kunna få ens ifrågasättas, att känslökäl eller prestigesympunkter visavi tidigare domar eller institutionens oantastbarhet påverkat avgörandet.

Reservanterna har hävdad, att en utredning borde beslutas om förutsättningarna för införande av en fristående rättsnämnd. Alternativa arbetsformer är tänkbara för en sådan nämnd, och det bör vara utredningens sak att studera dessa, liksom frågan om nämndens sammansättning. Jag är förvissad om att därest riksdagen skulle vilja låna sitt öra åt denna tankegång, så skulle rättsintresserade i vida kretsar känna en stor lättnad. De rättsvårdande myndigheterna torde i längden icke kunna komma förbi denna fråga, låt mig säga detta betydelsefulla avsnitt av svenskt rättsväsende. Skäl anföres givetvis för den nuvarande ordningens bibehållande, men även kraven på en ändring gör sig starkt gällande. Det gäller att väga dessa olika skäl.

Reservanterna har hänvisat till det ex-

Om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor

empel som finns i den danska Klagerätten. Även om förhållandena icke är fullt jämförbara, kan dock icke förnekas, att resningsansökningar i brottmål enligt dansk rätt avgöres av särskild myndighet.

Utskottet avvisar det danska exemplet med att framhålla »att fullföljd av talan i vanlig ordning till högsta instans i Danmark icke är tillåten i samma utsträckning som enligt svensk rätt», och att förhållandena därför icke är jämförbara. Alltså: trots att man i Danmark icke tillåter fullföljd av talan i samma omfattning som här hemma, har man ändå funnit skäl att inrätta en fristående rättsnämnd. Påpekandet synes i varje fall inte tala mot reservanternas framställning. Ej heller talar påpekandet, att de år 1939 införda prövningsreglerna medfört ökat antal resningsansökningar och bifallsbeslut, mot motionen. Av intresse hade dock härvid varit att närmare få studera omständigheterna vid bifalls- respektive avslagsbeslut, framför allt de senare. Först då är det möjligt att bedöma, om en verklig lättnad införts; enbart statistiska uppgifter kan vilseleda. Varken motionärer eller reservanter har emellertid yttrat sig om svårighets- respektive lätthetsgraden före och efter 1939.

Slutligen erinrar utskottet om processlagberedningens uttalande av år 1938, att en överflyttning av prövningen till annat organ än högsta domstolen icke stode i överensstämmelse med de grunder, på vilka vårt rättsväsen vilar. Jag skulle kunna hänvisa till professor Lundstedts svar i andra kammaren på exakt samma invändning: »Naturligtvis skulle det vara bättre, om ytterligare garantier i resningsmål icke vore av behovet påkallade. Men om sådana anses erforderliga, då kan jag icke inse, att vad jag ifrågasatt skulle kunna vare sig råka i strid med grundlagen eller eljest på något sätt vara oförenligt med vårt rättsväsende.»

Det har vidare sagts mig att den nordiska rätten bygger på samma grundsyn och samma konstitution i alla nordiska länder. Om detta är riktigt, så har man

tydligt en annan mening i Danmark än den åberopade processlagberedningen hade år 1938. Är det oriktigt, så vill jag ändock helt stillsamt nämna, att knappast några sanningar är eviga och att en antydning om att även lagen kan ändras därför icke tillhör det orimligas tankevärld.

Herr talman! Med det nu sagda anhåller jag att få hemställa om bifall till reservanternas yrkande.

Herr DAMSTRÖM (s):

Herr talman! Frågan om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor har behandlats i riksdagen vid otaliga tillfällen. Jag skall inte gå närmare in på frågans historia, utan nämner endast de motioner som väcktes 1937 och 1955 med samma yrkande som de motioner vi nu behandlar. Vid förra årets riksdag avstyrktes motionen — väckt i denna kammare av herr Karl Persson — av ett enhälligt sammansatt konstitutions- och lagutskott, och första kammaren följde utskottets förslag.

Motiveringen i dessa motioner var ungefär enahanda med motiveringen i de motioner vi har att behandla i dag. Man ville skapa en särskild nämnd vid sidan av högsta domstolen, därför att — sade man — högsta domstolen, som dömer i målen, inte själv skulle pröva ansökningarna om resning. Hur går det nu till i sådana fall? Jag kan hänvisa till 7 § lagen den 20 december 1946 om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring. Enligt den »må, då avdelningen av högsta domstolen behandlar ansökan om resning i något av högsta domstolen avgjort mål eller ärende, ledamot, som deltagit i det tidigare avgörandet, ej tjänstgöra på avdelningen, om domfört antal ledamöter ändå är att tillgå inom domstolen».

Alltså handlägger inte samma domare, som förut har dömt i målet, den ansökan om resning som senare eventuellt kommer domstolen till handa.

Reservanterna har liksom den ärade reservanten nyss uppehållit sig utförligt

Om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor

vid själva förfarandet i fråga om prövningen av resningsärendena. Utskottet har inte tagit upp den frågan till behandling, naturligt nog därför att den ju kan behandlas oberoende av vilka som har hand om prövningen av ansökningarna. Här är det alltså fråga om prövningsreglernas utformning, en sak som inte hör ihop med yrkandet i motionerna, som endast tar sikte på inrättandet av en särskild nämnd.

Reservanterna tar också upp en jämförelse med det danska systemet, som de anser vara en tänkbar lösning för oss när det gäller denna fråga. Enligt vad utskottet inhämtat behandlas i »Den særlige Klageret» endast ansökningar i brottmål. Jag behöver kanske inte redogöra för hur denna myndighet är sammansatt. Den består emellertid av fem ledamöter, tre domare, en advokat och en universitetslärare, vilka väljes på tio år och utses av Kungl. Maj:t på förslag av justitieministern. I huvudsak är förfarandet i denna nämnd detsamma som tillämpas här i Sverige. En sekreterare upprättar en promemoria, som skickas ut för cirkulation till ledamöterna i nämnden. Tillvägagångssättet är alltså precis detsamma som inom vår högsta domstol. Att märka är emellertid, att fullföljd av talan i brottmål till högsta domstolen icke är tillåten i samma utsträckning som enligt svensk rätt. Således kan brottmål, som anhängiggjorts i första instans, endast i vissa undantagsfall fullföljas till Højesteret efter tillstånd av justitieministern. Fullföljd av bevisfrågan till högsta instans är inte tillåten. Förhållandena i förevarande hänseenden är således icke — trots vad den ärade reservanten nyss anfört — jämförbara med förhållandena i svensk rätt.

Av vad jag här anfört och av vad utskottet i övrigt anfört i sitt utlåtande framgår, att några som helst nya skäl av beskaffenhet att föranleda en ändrad ståndpunkt i denna fråga icke framkommit. De skäl, som det sammansatta utskottet anförde år 1955, anser utskottet allttjämt bärande.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Den motion, som vi här behandlar, är helt naturligt allmänt upplagd. Den avser resningsinstitutet i princip, inte några särskilda fall. När jag läst motionen har jag nog fått den uppfattningen — och den bestyrktes ytterligare när jag hörde huvudmotionärens anförande i dag — att den tar sikte på en alldeles särskild typ av resningsansökningar, som egentligen är av en art, för vilken resningsinstitutet inte är avsett.

Eftersom jag har haft tillfälle att på rätt nära håll följa ärenden av detta slag, skall jag tillåta mig att ta kammarens tid i anspråk några minuter för att något redogöra för hur de olika fallen ter sig i praktiken och vilka av dem jag betraktar såsom typiska resningsfall.

Om vi ser på de fall, som är upptagna i lagen, har vi först det fallet att brottsligt förfarande blivit begånget av någon utav domstolens ledamöter eller annan person, exempelvis ett ombud. Det är ett ganska opraktiskt fall — lyckligtvis får man säga — som jag tror förekommit mycket sällan. Det andra fallet är att bevis, som företetts i den tidigare rättegången, har visat sig vara falskt. Det kan vara fråga om ett skriftligt bevis, som varit förfalskat, eller ett vittne, som gjort sig skyldigt till mened. Sedan har vi det tredje fallet, då nya omständigheter har kommit i dagen. Det kan vara nya vittnen, skriftliga bevis eller dylikt. Slutligen har vi det fallet, att en rättstillämpning, som uppenbarligen strider mot lag, ligger till grund för domen.

Beträffande det sista fallet kan det vara anledning att göra ytterligare några kommentarer. Skiljaktiga meningar förekommer ju inte så sällan i domstolarnas avgöranden. Det innebär alltså, att minoriteten inom domstolen anser att majoritetens domslut är felaktigt. Men en sådan skiljaktighet är inte en anledning till resning. Även om majoriteten av dem, som har att träffa avgörande i resningsfrågan, eventuellt skulle vara av samma mening som minoriteten i den tidigare domen, är detta inte tillräcklig anledning. För sådana fall har man instans-

Om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor

systemet, som innebär att man har möjlighet att klaga över en domstols beslut vid en annan domstol och slutligen kan komma till högsta domstolen, men man får nöja sig med högsta instansens beslut. Resningsskälet att »rättstillämpningen uppenbart strider mot lag» avser något helt annat. Det händer ibland inom domstolarna liksom på andra håll att misstag begås, att en lagbestämmelse förbises eller ges en tolkning som inte är hållbar. Om en sådan olyckshändelse inträffar, kan den rättas till genom resning. Men situationen skall vara sådan, att felet är uppenbart, när det ställs i sin rätta belysning. Det händer t. ex. att en person blivit dömd till ett straff, som inte finns utsatt i lagen för det brott det kan vara fråga om.

Detta är de typiska resningsfallen.

Sedan förekommer emellertid ett stort antal resningsansökningar — och det var dessa jag antar att motionärerna närmast haft i tankarna — där argumenteringen egentligen går ut på att domstolen, som dömt i saken, i sin bedömning av bevisningen eller av det rättsliga läget kommit till felaktigt resultat. Det är sålunda det fall, jag nyss talat om och för vilket det ordinära fullföljdsförfarandet är avsett. I många resningsansökningar argumenteras uteslutande på detta sätt, och då blir svaret i regel att någon laglig resningsgrund icke åberopats. Men om den, som skrivit resningsansökningen, är litet bättre bevandrad i resningskapitlet, försöker han vanligen att få fram någon ny omständighet, något nytt bevis, som ansökningen kan bygga på. Vanligen blir det då en periferisk omständighet eller en komplettering av tidigare bevisning på någon särskild punkt. Ofta söker man också göra gällande, att det påstådda felet i domslutet är så grovt, att domen kan sägas uppenbart strida mot lag. Om saken är så tveksam, att olika jurister, domare eller rättslärdar, har olika mening om hur den skall bedömas, kan ofta någon förmås att göra gällande, att det givna domslutet uppenbart strider mot lag. Men härmed är ingalunda — såsom jag tidigare påpekat — ådagalagt att resningsskäl enligt gäl-

lande regler i rättegångsbalken föreligger. Jag har redan framhållit att en domare, som har att pröva en dylik resningsansökan, kan vara av den uppfattningen, att domslutet borde ha varit av annat innehåll men ändock varit på det klara med att skäl för resning icke föreligger.

I motionen har nu ifrågasatts, om det är lämpligt att avgörandet av resningsansökningar — såsom nu är fallet — bör anförtros åt högsta domstolen. Att så har skett, beror på att man ansett sig böra kräva den största kompetens, som står att få, för detta avgörande. Det är å ena sidan av största vikt, att misstag som skett rättas till, men å andra sidan att domar, som vunnit laga kraft, icke utan synnerligen viktiga skäl rives upp för ny prövning. Tillämpningen av resningsreglerna är även juridiskt sett mycket svår och kräver det säkraste omdöme.

Mot högsta domstolen som resningsinstans synes motionärerna i första hand vilja invända, att den i vissa fall kommer att få pröva sina egna domar. Först må då framhållas, att de allra flesta resningsansökningarna avser domar, som meddelats av andra instanser än högsta domstolen. Jag har för att belysa detta gått igenom avgjorda resningsansökningar under ett år, nämligen 1954 — det senaste år för vilket jag har haft tillgång till fullständigt material. Av 34 resningsansökningar i brottmål avsåg endast 8 högsta domstolens egna domar eller beslut. Av dessa 8 var det 7 som avsåg avslagna prövningstillstånd, sålunda fall, där domstolen inte på samma sätt som när det gäller egna domar har tagit ansvaret för beslutet; det har alltså endast inneburit, att någon prövning i högsta domstolen inte får äga rum. Huvudparten av de 34 ansökningarna, eller 22, avser domar i första instans. I fråga om tvistemål fanns det 40 avgjorda resningsansökningar; därav avsåg 14 högsta domstolens egna avgöranden och av dessa utgjorde 10 avslagna prövningstillstånd. Det förekom också där resningsansökningar beträffande beslut av myndigheter utanför den allmänna domstols-

Om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor

organisationen, t. ex. beträffande hyresrådets utslag i 6 fall, beträffande försäkringsrådets och likvidationsnämndens utslag i ett fall vardera.

Om man ser på dessa fall, visar det sig att bifall till resningsansökningarna betydligt oftare förekommer i mål, som är avgjorda i första instans, än i mål, som är avgjorda i högre instanser. Det är ganska naturligt, eftersom möjligheten till resningsanledningar uppenbarligen är mindre beträffande mål, som gått igenom flera instanser och därvid blivit föremål för en upprepad penetrering både i fråga om den rättsliga bedömningen och i fråga om bevisningens fullständighet. Bifallsbeslutet avsåg i själva verket bara i ett fall högsta domstolens beslut. När det gäller de instanser, som ligger vid sidan av domstolsväsendet, förekom det inte ett enda fall, där det blivit bifall till resningsansökan. Detta kan ju belysa det förhållandet att prestigefrågan inte spelar så stor roll; i detta fall skulle man annars ha väntat sig en större bifallsprocent.

Vad beträffar prestigesympunkter må ytterligare framhållas, att om resning sökes under åberopande av att bevis varit falskt eller att nya omständigheter framkommit, kan det ju under inga omständigheter finnas anledning att tro att prestigesympunkter skall spela någon roll. Även om resningsgrunden är den, att rättstillämpningen uppenbart strider mot lag, vill jag påpeka, att bedömningen icke avser om det tidigare domslutet är rätt eller fel, utan om det är så fel, att det kan sägas uppenbart strida mot lag. Och innan man kommer så långt att man över huvud taget diskuterar den frågeställningen, torde nog även prestigesympunkterna vara borta. Men det kan ju vara naturligt, att om den resningsprövande myndigheten kommer till den uppfattningen, att domen visserligen kanske var fel men att felet inte är sådant att det föranleder resning, kan ju en sådan bedömning ganska lätt av den resningssökande missuppfattas som om den bottnade i prestigehänsyn.

Jag vill i detta sammanhang också framhålla att jag visst inte anser det

uteslutet att ett förbiseende kan begås även av högsta domstolen, fast det torde vara mera sällsynt. Det finns i varje fall under senare tid ett i juristkretsar uppmärksammat fall, men detta tillrättalades genom högsta domstolens egen försorg på annat sätt än genom resning.

Man har åberopat det danska systemet. Enligt min mening har det emellertid inte på något sätt gjorts sannolikt, att det skulle vara bättre än vårt. Det bör bl. a. bemärkas, att innan det infördes gällde i Danmark att den domstol, som dömt, själv skulle avgöra resningsansökan. Då säkerligen resningsfrågor där som här i landet oftast kommer upp beträffande de lägre instansernas domar, innebär införandet av den särskilda Klageret en förstärkning av den resningsprövande institutionen med högre juridisk kompetens. Då resningsansökningarna här i Sverige prövas av högsta domstolen, innebär det att man här anlitar högsta möjliga kompetens som står till förfogande. Jag tror heller inte att det danska organet har de stora resurser för en grundlig prövning som högsta domstolen här i landet har.

I reservationen upptas även en del andra frågor rörande resningsförfarandet. Mycket vore att säga om de sympunkter som här framförts, men då de inte omfattas av motionens yrkande och inte heller upptages till granskning i utskottets utlåtande, avstår jag från att beröra dessa frågor här.

Herr talman! Jag har med dessa ord försökt att litet allmänare belysa resningsinstitutets uppgifter och funktion i svensk rätt. Min bestämda uppfattning är att det för de fall, som det är avsett för, fungerar på ett tillfredsställande sätt. Att icke alla resningssökande kan få bifall, lika litet som alla, som klagat till högre rätt, får ändring i domen, torde ligga i sakens natur. Detta torde icke stå att ändra genom att man skapar ett utanför domstolarna stående organ för prövning av resningsfrågor. Härigenom skulle man nog endast skapa ett nytt föremål för missnöjet.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor

Herr NÄSGÅRD (bf):

Herr talman! Det vore mig fjärran att diskutera den här frågan ur juridiska synpunkter, eftersom jag helt och hållet är lekman.

Herr Alexanderson sade något om att prövningen av en resningsansökan är juridiskt svår — jag tror att han uttryckte sig så. Det tror jag säkert är fullt riktigt. Men just av den anledningen att den är så svår att bedöma rent juridiskt, tror jag att det skulle vara nyttigt att koppla på litet sunt lekmannaförstånd här, ty det är inte allting som kan avgöras ur strängt juridiska synpunkter.

Jag skulle vilja säga ett par ord med anledning av några uttalanden i utskottets utlåtande. När motionärerna, bland vilka jag är en, hänvisar till det danska systemet för resningsansökan, så skriver utskottet på sid. 12 att utskottet vill understryka att »fullföljd av talan i vanlig ordning till högsta instans i Danmark icke är tillåten i samma utsträckning som enligt svensk rätt. Förhållandena i nu förevarande hänseenden kunna därför icke anses jämförbara». Jag vill inte på något sätt kritisera detta uttalande utan förmodar att det är riktigt med hänsyn till vad som är föreskrivet i de olika länderna, men det är ganska många fall här i Sverige, där fullföljd icke tillåtes. De äldre av oss kommer säkert ihåg — jag är övertygad om att herr Alexanderson mycket noga tagit reda på det också — vilken hetsig och våldsam kampanj Karl Staaff omkring 1915 förde, när summa revisibilis infördes här, vilket innebar att man inte fick fullfölja vissa ekonomiska tvister till högsta domstolen. Han ansåg att det var någonting som på ett upprörande sätt bröt mot rättskänslan. Vi har på senare tid haft exempel på mål, som inte fått fullföljas till högsta domstolen, trots att det för den sökande varit fråga om hela hans borgerliga existens. Jag tycker inte att utskottet har så stor anledning att åberopa att det är lättare att få målen fullföljda i högsta domstolen i Sverige än i Danmark.

På sid. 10 skriver utskottet beträffande det danska systemet, att Klageretten

— som har ett lekmannainslag — »prövar resningsansökningar endast i brottmål». Med anledning härav skulle jag först och främst vilja säga, att jag inte har skrivit under motionen med tanke på något visst rättsfall, utan undertecknandet är motiverat helt och hållet av allmänna synpunkter på rättsförhållandena. Men om man skulle komma därhän, att resningsansökningar i brottmål kunde prövas inte bara av jurister utan även av lekmän — som enligt min övertygelse kan i vissa fall anlägga vidare synpunkter än juristerna — skulle det vara ett stort framsteg. I Sverige har det förekommit rättsfall, som har varit mycket upprörande. Jag tänker då närmast på en person som fick sitta i fängelse femton år för ett mord och som inte kunde vinna resning. Först sedan så lång tid gått, att han för länge sedan hade kunnat få en nådeansökan beviljad, kunde han med hjälp av en skicklig advokat få resning i sitt mål, och då blev han frikänd och rehabiliterad. Femton år är en mycket lång tid för en oskyldig att sitta i fängelse.

Herr talman! Jag skall inte förlänga diskussionen ytterligare, men jag har med dessa ord velat förklara, varför jag har underskrivit motionen. Jag slutar med att yrka bifall till den reservation av herr Ollén m. fl., som fogats till utskottets utlåtande.

Herr andre vice talmannen **LODENIUS** (bf):

Herr talman! Jag har till utskottets utlåtande fogat en blank reservation, och det kan måhända motivera, att jag säger några ord.

Jag har, herr talman, ett föregående i detta ärende, ty jag deltog i behandlingen av en liknande framställning förra året. Då var det ett enhälligt utskott som avstyrkte den föreliggande motionen. Nu har såväl förra årets motionär som årets motionärer och reservanterna i utskottet direkt inriktat sig på en frånde reguljära domstolarna fristående särskild rättsnämnd för resningsfrågor. Jag är för min del inte alldeles övertygad om

Om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor

att man bör begränsa sig till just detta, om man skall utreda denna fråga.

Förra året framhöll utskottet i sitt utlåtande bl. a., att det uppenbarligen ford-
ras starka skäl för att en överflyttning
av beslutanderätten beträffande res-
ningsansökningar från högsta domstolen
till annat organ skall ifrågakomma. Se-
dan kan man ju fråga sig, vad som i det-
ta sammanhang menas med »starka
skäl». Det har väl hänt en hel del bara
sedan förra året. För min del vill jag
säga — liksom herr Branting i sitt sär-
skilda yttrande — att skäl synes »före-
bragta för en förutsättningslös utredning
angående resningsinstitutet, såväl med
avseende på den prövande instansens
sammansättning som den processuella
ordningen vid avgörandet av resningsan-
sökningar».

Utskottet säger, att utskottet med hän-
syn till utformningen av det av motio-
närerna framställda yrkandet inte upp-
tagit till övervägande det i motionerna
berörda spörsmålet om formerna för
handläggningen av resningsärendena.
Motionärernas yrkande är, såsom jag
nämnde, framför allt inriktat på en sär-
skild rättsnämnd för dessa frågor, och
det har kanske i viss mån påverkat ut-
skottets skrivning.

Jag har närmast, herr talman, med min
blanka reservation velat säga, att jag
tycker att utskottet har varit litet för
negativt i denna fråga. Man kan nog inte
komma ifrån att det råder ett visst miss-
nöje. De ofta återkommande framställ-
ningarna rörande resningsinstitutet här
i riksdagen — i form av motioner och
interpellationer — och vad som i övrigt
har diskuterats i denna fråga tyder väl
ändå på att det finns en del som huser
en viss misstro mot förfaringsrådet vid
resningsärenden. Jag ser saken så, att
man väl inte behöver hysa någon direkt
misstro mot högsta domstolen därför att
man finner att det nuvarande förfarings-
rådet inte är det lämpligaste. Om det nu,
herr talman, är så att det — vilket väl
torde vara klarlagt — finns en del som
menar, att det inte är riktigt bra som det
är, tycker jag att det är synnerligen vik-
tigt, att allmänheten har förtroende för

vårt rättsväsende, något som vi väl alla
är överens om. Enbart detta kan kanske
motivera att man kostar på sig en utred-
ning. Men jag är på samma linje som
herr Branting i så måtto, att jag anser
att utredningen bör vara förutsättnings-
lös. Man skulle kanske kunna nå bättre
resultat på det sättet än om man direkt
inriktade utredningen på att få till stånd
en fristående rättsnämnd för sådana här
frågor. Hur nämnden sedan skall vara
sammansatt kan ju vara en detaljfråga,
men i regel syftar man till att även lek-
män skall medverka, och det är väl i
och för sig intet fel. Jag föreställer mig
att det inte är alldeles uteslutet, att det
förfaringsätt som numera i allmänhet
tillämpas i vår rättsordning inte är omöj-
ligt att begagna vid avgörandet av res-
ningsärenden: mera muntlighet, koncen-
tration och omedelbarhet. Enbart en så-
dan ändring skulle kunna inverka en del
på bedömningen och handläggningen av
frågorna.

Herr talman! Jag har utan att närmare
gå in på detaljer velat i korthet moti-
vera, varför jag har avgett en blank re-
servation. Eftersom det tycks ligga så
till — såsom också herr Branting fram-
håller i sitt särskilda yttrande — att
det i varje fall är mycket tveksamt, om
det med hänsyn till motionärernas yr-
kanden skulle gå att framställa ett yr-
kande om en förutsättningslös utred-
ning, har jag, herr talman, intet yrkan-
de i ärendet.

Herr OLLEN (fp):

Herr talman! Utskottet synes i år som
i fjol finna det starkaste stödet för bibe-
hållande av den nuvarande ordningen i
den av utskottet förebragta statistiken;
de bifallna resningsansökningarna utgör
mellan en tredjedel och en fjärdedel av
samtliga. Av samma statistik drar jag
dock en rakt motsatt slutsats: när ett
så relativt stort antal resningsansökning-
ar varje år beviljas, så visar ju detta att
trots all kunnighet och oväld från dom-
stolarnas sida misstag och oriktigheter
uppkommer som skapar domar som icke
står sig utan måste prövas om. Visar inte

Om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor

just detta förhållande att ett självständigt resningsinstitut behövs, byggt på en riktig princip? Den nuvarande oriktiga principen, som av reservanterna belysts, blir icke mer riktig därigenom att det visar sig att resningsansökningarna är relativt många och att en hög procent av dem är grundade på sådana starka sakskäl att en omprövning är nödvändig.

Mot den anförda statistiken kan också den anmärkningen riktas, att en sådan naken uppräknings inte säger mycket, då man inte vet vilka brott det här gäller. Jag har inom utskottet begärt att en kartläggning av dessa mål skulle ske, men av tidsskäl har en dylik icke kunnat åstadkommas. Det vore enligt min mening önskvärt — alldeles oberoende av frågans lösning för övrigt — om genom justitiedepartementets försorg en dylik kartläggning kunde komma till stånd och därigenom ökad klarhet vinnas. Jag skulle vilja vädja till justitieministern därom. Så vitt jag vet har under denna period resning icke beviljats i något enda mål av större räckvidd. Säkerligen har man här att göra med mindre mål av viss karaktär. Statistiken säger därför ingenting i den stora principfråga det här gäller, och detta framhölls ju också av statsministern, när han efter att ha lämnat statistiskt material med anledning av herr Stens interpellation 1954, förklarade att »det givetvis icke vore möjligt att ur dessa uppgifter utläsa, om gällande resningsbestämmelser hade lämplig utformning». Utskottet synes däremot tillerkänna sitt statistiska material ett betydande bevisvärde just ur denna synpunkt; i varje fall återfinner man inte i utskottsutlåtandet statsministerns välmotiverade reservation.

Från danskt håll har betonats att Højesteret icke på något sätt känt sig åsidosatt genom Klagerettens införande. Detta framhålles med anledning av att i svensk press motionerna påståtts innebära förnärmelse eller misstro mot vår högsta domstol. Denna borde väl i stället känna sig lättad i sin stora arbetsbelastning genom avbördandet av resningsansökningar på annat organ. Dessa är ganska många till antalet, som statistiken

visat; under år 1955 var det inte mindre än 86 ansökningar i civila och brottmål tillsammans, år 1954 var det något mindre. Jag anser det vara en fördel för vårt rättsväsen om högsta domstolens arbetsbörda på detta sätt kan något minskas. Vidlyftiga mål där tager nästan alltid lång tid. Resningsansökningar görs ofta i stora omfattande mål, som alltså måste i ej oväsentlig mån inkräkta på domstolens arbetstid. Esarpsmålet och Högbroforsmålet är båda exempel härpå.

Vidare vinnes genom en rättsnämnd den stora förmånen, att ansökningarna kan hinna avgöras på väsentligt snabbare tid. Vi har exempel på att resningsansökningar tagit inemot två år; Högbroforsmålet tog ett år och tio månader. Detta är en skrämmande lång tid för prövning av sådana ansökningar. En särskild rättsnämnd hade kunnat arbeta väsentligt snabbare, då någon betydande arbetsanhopning — som i högsta domstolen förekommer — ej behöver befaras för rättsnämndens vidkommande, även om ansökningarnas antal kommer att uppgå till ett hundratal eller något mera.

Jag sammanfattar: De stora förmåner som skulle vinnas genom tillsättande av en rättsnämnd är lättande av högsta domstolens arbetsbörda och snabbare behandling av resningsansökningar, båda delarna av vikt och betydelse för vårt rättsväsen. Snabbhet i rättegångsförandet var ett av de viktigaste önskemål, som man ville genomföra genom den nya rättegångsbalken. Det önskemålet blir icke tillgodosett genom nu gällande ordning i vårt land i vad det gäller resningsansökningar.

Dessa synpunkter beröres icke med ett ord i utskottets utlåtande, de förbigås helt med tystnad.

Ett ytterligare skäl för införande av rättsnämnd är som från alla håll, även i pressdiskussionen, med skärpa framhålits, att det är principiellt oriktigt, att samma instans, som avkunnat en dom, skall pröva ansökan om resning mot densamma. Allmänna opinionen befarar alltid, med rätt eller orätt, att prestigeskäl lätt kan göra sig gällande i sådana

Om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor

fall hos den avgörande instansen. Denna synpunkt kan bidra till att det önskvärda förtroendet till vårt rättsväsen rubbas, ett förtroende, som är av yttersta vikt i ett demokratiskt rättssamhälle. Den rättssökande allmänhetens förtroende för våra domstolar, för deras absoluta oväld och objektivitet är och bör vara en hörnsten i vårt samhälle. Allt, som kan bidra till att minska detta förtroende, bör i rättsväsendets eget intresse undvikas, och redan av detta skäl är det till gagn för detsamma att från högsta domstolen avlasta handläggandet av resningsansökningar och anförtro prövningen av dessa åt ett särskilt organ.

Huru detta sedan skall inrättas blir en fråga, som tål att noga övervägas. Då man emellertid i vårt grannland Danmark, där rättsuppfattningen är grundad på samma demokratiska grunder som i vårt eget land, har ett särskilt från dess högsta domstol, Højesteret, fristående organ för prövning av resningsansökningar, ligger det nära till hands att taga detta till mönster för en mer eller mindre liknande anordning i vårt land. Givet är emellertid, att det danska mönstret icke bör slaviskt följas utan att man hos oss inrättar en rättsnämnd, lämpad efter svenska förhållanden och efter vad man hos oss kan finna rationellt och lämpligt.

Den i Danmark fungerande »Særlige Klageretten» prövar resningsansökningar endast i brottmål. Hos oss föreligger ingen anledning att skilja på brottmål och civila mål, och den rättsnämnd, som föreslås införas i vårt land, bör därför pröva ansökningar i alla slags mål. I Danmark är antalet ledamöter vid prövning av ansökan om resning fem, alla jurister, nämligen tre domare, en från varje domstolsinstans, en advokat och en juris professor eller annan jurist med särskild vetenskaplig utbildning. Representanter för Højesteret är obligatorisk ordförande i Klageretten. De tre domstolsrepresentanterna utgör således pluralitet i denna. Denna anordning behöver vi icke följa i Sverige; tvärtom synes det mig lämpligt att låta pluraliteten

utgöras av icke yrkesdomare. Därför har av herr Petré föreslagits, att hos oss riksdagen skall genom sin opinionsnämnd utse två ledamöter i rättsnämnden, som då kommer att bestå av tre domare och fyra andra ledamöter. Ett alternativ är att låta riksdagen utse fyra eller flera representanter i nämnden. Detta blir en sak, som vid den begärda utredningen får tagas i övervägande. Från en del håll önskas ju lekmanmajoritet inom nämnden. Riksdagens opinionsnämnd kan ju utse jurister eller lekmän; båda alternativen står öppna.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla, att den nuvarande ordningen icke är tillfredsställande samt att den ifrågasatta utredningen bör vara helt förutsättningslös och pröva alla tänkbara alternativ. Att det sedan länge inom riksdagen förelagat ett starkt intresse för ett ändrat resningsinstitut, framgår tydligt av den lämnade historiken. Denna historik visar, att det sedan länge finnes ett levande intresse för saken, ett intresse som vuxit allt starkare fram som ett uttryck för allmän rättsopinion och som icke låter sig kvävas, förrän en ändring till det bättre kommit till stånd.

Beträffande den danska Klageretten må framhållas, att densamma kan skriftligen eller muntligen höra sökandens motpart och kan anordna kompletterande muntlig förhandling, vilket sistnämnda dock upplyses endast i undantagsfall förekomma.

Utskottet har i sitt avstyrkande utlåtande åberopat ett uttalande av processlagberedningen år 1938, att skapande av ett annat organ än högsta domstolen för ifrågavarande prövning icke skulle stå i god överensstämmelse med de grunder, å vilka vårt rättsväsen vilar. Riktigheten av detta påstående bestrides alldeles oavsett det förhållandet, att ett principuttalande för snart två decennier tillbaka, även om det vore riktigt då, icke behöver tillerkännas giltighet för all framtid. Förhållandena kan ändras och principerna får ändras i enlighet därmed. Jag anser för egen ringa del uttalandet från början vara oriktigt och icke böra tillerkännas sakrosankt giltighet. Det är

Om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor

endast ett subjektivt tycke, som därmed uttalas. Förhållandet är ju att lekmaninflytandet alltmer ansetts böra få göra sig gällande inom rättsskipningen. Då det föreslås lekmän i den särskilda rättsnämnden och bland annat pluralitet av icke yrkesdomare inom densamma, så är detta ett uttryck för ändrad uppfattning i samma räkning som det ökade lekmaninflytandet avser.

Uttalandet av utskottet, att förhållandena i förevarande avseende i Danmark icke kan anses jämförbara med de hos oss rådande, förtjänar inte heller avseende. Ingen har påstått att förhållandena i våra två länder är lika eller fullt jämförbara. Men det är heller inte nödvändigt för att i viss mån taga den danska anordningen till mönster för den svenska rättsnämnden. Som förut sagts bör man aptera denna efter svenska förhållanden, anpassad och lämpad efter dessa, varför det är fullständigt egallt, om de hithörande danska förhållandena är lika eller jämförbara med de svenska eller inte. Detta utskottets skäl är ingenting värt.

Att en motion i samma ämne avsågs 1955 är heller inte något bärande skäl. En ny motion kan ju innehålla bättre skäl än en föregående, och nya omständigheter kan ju ha inträffat, i detta fall resningsansökningen i Högbroforsfallet med den långa tidsutdräkten vid dess behandling.

Allmänhetens förtroende för rättsskipningen skulle vinna på införandet av ett fristående resningsinstitut.

Det må tilläggas, att en särskild rättsnämnd sådan som den av mig skisserade skulle få en så stark sammansättning med tre yrkesdomare, en ansedd advokat, en juris professor samt två eller flera av riksdagen utsedda ledamöter, att det icke ett ögonblick kan bli tal om att nämnden skulle komma att utgöra något slags demagogisk folkdomstol. Tvärtom bleve det ju en auktoritativ nämnd med ledamöter »i högt aktad samhällelig ställning», som det heter i motion 331.

Denna fråga är principiellt ytterst viktig, men i sak start begränsad. Då jag är

övertygad om att reformen skulle bli av stort värde och hälsas välkommen av en växande opinion, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

All demokrati, herr talman, vilar på varandra sinsemellan kontrollerande organ. Detta bör vara en genomgående, suveränt rådande princip, en princip även beträffande svensk rätt och svenskt rättsväsen. Vad jag icke begriper är att högsta domstolen i nu berörda avsnitt skall vara sig själv nog. Felet är dock icke högsta domstolens utan statsmakternas.

Häri instämde herr *Söderquist* (fp).

Herr ANDERSON, CARL ALBERT, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag fäste mig vid herr Alexandersons måttfulla och öppna inlägg. Jag känner mig föranledd att begära ordet för att yttra något om ett par synpunkter som han anförde.

Om jag inte missuppfattade den ärade talaren, så nämnde han att det har förekommit och ibland förekommer att högsta domstolens ledamöter har insett att en förut avkunnad dom borde ha varit av annat innehåll, men man kan ändå på grund av de lagar och bestämmelser som råder inte bevilja resning. Om jag inte missuppfattade herr Alexanderson på den punkten, måste jag säga att redan däri ligger ett skäl till ändring, dock icke av resningsinstitutet som sådant utan av de lagbestämmelser som där tillämpas.

Vidare sade herr Alexanderson att det är mera sällan som högsta domstolen misstar sig. Det har hänt en gång, men det ordnades på annat sätt. Det vore kanske ofint att fråga, vad det var och på vad sätt det ordnades. Vad jag emellertid frågar mig är: Var det möjligen prestigesympunkter som gjorde att detta ordnades på annat sätt än att normalt återbryta domen och bevilja resning, bevilja ändring?

I samma anledning förklarade herr Alexanderson att den nuvarande ordningen fungerar på ett tillfredsställande sätt och att prestigesympunkter inte spe-

Om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor

lar så stor roll. Han tillade senare, att det inte finns någon anledning att tro att prestigesympunkter spelar någon roll alls. Då sätter jag nog, trots all aktning för honom, ett frågetecken i marginalen beträffande det påståendet. Jag måste säga att om det finns den minsta skugga av tanke på att prestigesympunkter spelar in, så är detta i fråga om högsta domstolen tillräckligt skäl för att lyfta över prövningen till en annan institution. Det bör inte få sägas, att här sker avgöranden med ovidkommande hänsyn.

Jag betvivlar inte att det finns människor, som är kapabla till fullständigt objektivt tänkande, men jag är också övertygad om att de är mycket få. Vad däremot ingen är mäktig, det är att dirigera det undermedvetna, det som tar sig uttryck i lust och olust, sympati och antipati. Att en sådan känslöstämning påverkar ett ställningstagande kan väl knappast någon förneka. Känslan för — om jag så får uttrycka saken — regementets helgd, institutionens ära och annat dylikt kan ibland förleda till ställningstaganden, som ur objektiv synpunkt inte är önskvärda. Jag säger detta utan att ett enda ögonblick vilja ifrågasätta högsta domstolens vilja till rättfärdighet.

Ett avlyftande av resningsprövningar från högsta domstolen till en fristående rättsnämnd har betydelse inte blott för allmänhetens tilltro till vårt rättsväsende utan skulle också utgöra ett bidrag till rättsgaranti mot mänsklig ofullkomlighet.

Herr ALEXANDERSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall svara på de frågor som herr Carl Albert Anderson ställde.

Jag trodde att det framgick av det anförande som jag hade sist — och det är väl klart för de flesta av kammarens ledamöter — att det finns rättsfrågor, där det råder så delade meningar, att låt mig säga ungefär hälften av de domare som kan komma i tillfälle att döma i saken har en åsikt och ungefär hälften

en annan åsikt. När i ett sådan mål avgörandet har fallit åt ett visst håll — det må kallas rättvisans lotteri, om man så vill, men det finns inte någon annan möjlighet — är situationen uppenbarligen den, att därest resning begäres i målet och fem andra domare skulle pröva det, kan lotteriet utfalla på ett annat sätt. Detta kan dock inte vara tillräckliga skäl för att man skall ändra domen, med påföljd att motparten kanske finner anledning att påkalla ytterligare en prövning, som kan leda till att man kommer tillbaka till samma resultat som första gången.

Sedan talade herr Carl Albert Anderson om det fall som jag berörde, där det hade begåtts ett förbiseende, vilket ordnades på annat sätt än genom resning. Jag skall bara svara på den frågan, att anledningen till att resning den gången inte kom i fråga framför allt var att den tid, som är stipulerad för att söka resning på den anförda grunden, var förgången när saken kom upp.

Herr ELFVING (s):

Herr talman! Jag befinner mig i denna fråga i samma dilemma som herr Lodenius och måhända flera av kammarens ledamöter. Jag har å ena sidan en känsla av att en utredning av resningsinstitutets utformning och arbets sätt vore motiverad, men jag är å andra sidan inte benägen att redan nu utpeka alternativet med en fristående särskild rättsnämnd som det lämpligaste. Om herr Brantings särskilda yttrande hade kunnat ställas under omröstning, skulle jag ha anslutit mig till det. Jag tycker att han sätter kyrkan mitt i byn när han säger, att skäl har förebragts för en förutsättningslös utredning om resningsinstitutet, både vad gäller den prövande instansens sammansättning och den processuella ordningen vid avgörandet av resningsansökningar.

Då det emellertid tycks förhålla sig så, att denna mening inte kan komma under omröstning, får jag nöja mig med denna deklaration och kommer vid en eventuell votering att avstå från att delta.

Om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor

Herr DAMSTRÖM (s):

Herr talman! Med anledning av herr Olléns inlägg vill jag ännu en gång upp-
repa vad jag sade i mitt förra anförande
beträffande högsta domstolens sätt att ar-
beta på avdelningar.

Herr Ollén säger, att högsta domstolen
prövar resningsansökningar i domar som
den själv dömt. Jag redogjorde för högsta
domstolens sammansättning och dess ar-
betssätt. Jag sade också att samma do-
mare, som dömt i ett mål, inte får tjänst-
göra på den avdelning, som prövar en
ansökan om resning i målet. Det borde
ligga herr Ollén varmt om hjärtat att
som tidningsman upplysa den allmänna
opinionen om att så förhåller det sig:
samma domare dömer *inte* i resnings-
förfarandet.

Till sist vill jag peka på en sak som
herr Elfving nyss var inne på. Reser-
vanterna har i huvudsak uppehållit sig
vid förfarandet. Motionens kläm går ut
på att inrätta en särskild nämnd för be-
handling av resningsansökningar. Det är
den saken som voteringen — om det nu
blir någon votering — gäller och ingen-
ting annat.

Herr LARSSON, SIGFRID, (bf):

Herr talman! Kärnpunkten i denna frå-
ga är väl om vi kan anförtro frågan om
resning i ett mål med större förtroende
till en särskilt utsedd resningsnämnd
än till högsta domstolen.

Om vi ser på frågan vem som skulle
vara mest skickad och ha den största
sakkunskapen att bedöma, om resning
skall beviljas eller ej, kan det väl knap-
past råda något tvivel om att vi i högsta
domstolen har de personer, vilka äger
de största förutsättningarna att fälla ett
dylikt avgörande. Reservanterna anser
emellertid den risken föreligga, såsom de
här flera gånger påpekat, att högsta do-
mstolens ledamöter kan vara partiska vid
sin bedömning av resningsansökningar.
De får ju döma i egen sak, säger man.
Högsta domstolens ledamöter har fällt
den tidigare domen, och då är det, fort-
sätter reservanterna resonemanget, svårt

för dem att kunna vara fullt objektiva.
Herr Damström har här utförligt klar-
lagt, varför man inte behöver hysa någ-
ra större farhågor på denna punkt.

Sedan tillkommer ytterligare en sak,
som inte nämnts under debatten men som
jag vill peka på. Låt oss tänka oss att
vi får en särskild resningsnämnd. Res-
ning begärs sedan i ett mål, som blivit
föremål för stor publicitet. Nämnden be-
viljar resningsansökan. Om målet tidi-
gare handlagts av högsta domstolen, åter-
förvisas det till högsta domstolen som
på nytt får ta ställning. Resultatet kanske
blir att högsta domstolen icke finner an-
ledning att frånga sin tidigare dom. De
som står bakom resningsansökan kanske
då söker övertyga den allmänna opinio-
nen om att utgången är ett bevis för att
högsta domstolens ledamöter är så bund-
na av sina gamla tankegångar, att de inte
kan ändra sig. Vederbörande sakägare
och hans anhängare har kanske, då res-
ning i målet beviljades, sökt göra gällan-
de att allt därmed var klart. Om då den
slutliga domen blir densamma som den
överklagade, så blir resultatet av det he-
la troligen att sakägarna gör gällande,
att vi inte kan ha det ordnat på detta
sätt utan måste få till stånd ytterligare
en domstol, kanske en ny instans, som
skall döma i mål i vilka resning bevil-
jats.

Jag kan inte finna att reservanterna
kunnat anföra några starka skäl för att
vi här i landet måste ha till stånd en an-
nan ordning på detta område. Både herr
Carl Albert Anderson och herr Ollén har
sagt, att de inte har det minsta misstro-
ende mot högsta domstolen. Samtidigt
förklarar de, att det helt naturligt måste
vara svårt för högsta domstolens ledamö-
ter att objektivt kunna behandla en res-
ningsansökan då det gäller en dom som
de själva en gång avkunnat. Men är inte
just detta att visa misstroende mot högsta
domstolen? För min del ser jag det inte
på det sättet, utan jag delar den uppfatt-
ning, som utskottet har gett uttryck för.

Jag ber, herr talman, att få ansluta mig
till yrkandet om bifall till utskottets
hemställan.

Om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor

Herr ANDERSON, CARL ALBERT, (s):

Herr talman! Jag fäste mig vid herr Damströms replik, i vilken han till herr Ollén sade, att samma domare i högsta domstolen inte sitter på samma ärende som de tidigare avdömt. Det är riktigt. Det lär förekomma någon gång att någon som tidigare deltagit i handläggningen av ett mål kan få rycka in, men i princip är det ordnat så som herr Damström sade. Men, herr Damström, det är väl ändå inte obekant att det trots allt finns något som kan betecknas som kollektiv och att också högsta domstolen kan betraktas som ett kollektiv och att det även finns något som brukar kallas för kåranda — detta sagt utan att på minsta sätt vilja ifrågasätta domstolsledamöternas vilja till objektivitet. Men varken herr Damström eller vi andra kan komma ifrån att även detta andra existerar.

Herr Damström nämnde vidare att reservationen i klämman ej sysslat med förfarandet, utan att där endast yrkas på en fristående rättsnämnd, medan man i argumentationen talar om förfarandet. Ja, herr Damström, det är riktigt att man gör det i reservanternas motivering. Men vad är skälet härtill? Jo, det är utskottets eget uttalande, att starka skäl fordras för att ändra den nuvarande ordningen, som man tycker är bra. Är det då inte riktigt att reservanterna utvecklar och talar om vad de anser icke vara bra. Där har vi i fråga om högsta domstolens nuvarande förfaringsätt angripit ett särskilt avsnitt, nämligen att vid prövning av resningsansökningar tillämpas ett skriftligt, eller som jag har tillåtit mig kalla det *hemligt* förfarande. Om en resningsansökan beviljas och vederbörande alltså får resning kommer man åter in på den moderna rättstillämpningen med offentlighet i handläggningen. Men om resningsansökan blir avslagen vid högsta domstolens prövning har saken avgjorts utan att tillämpningen av den moderna rättsordningens grundprincip om offentlighet har fått göra sig gällande. Det är detta som jag har velat påpeka. Det är utskottet självt, som är skuld till att vi i reservationen så kraf-

tigt understrukt denna sak och även gjort det här i debatten. Vi påpekade förhållandet i motionen men hade från början inte för avsikt att återkomma till saken, om man inte så envist hade bitit sig fast vid att försvara den nuvarande ordningen, som vi betraktar såsom i hög grad otillfredsställande.

Sedan vill jag endast till herr Sigfrid Larsson säga, att det inte råder någon motsättning mellan om man å ena sidan inte ifrågasätter viljan till rättrådighet hos högsta domstolens ledamöter — det finns såvitt jag förstår ingen som gör det — och om man å andra sidan anser att det här påtalade förfaringsättet vid handläggningen icke är tillfredsställande. Man kan till och med våga gå så långt att man säger, att visserligen präglas herrarnas justitieråds framträdande av stor skarpsinnighet och juridisk kunnighet och alla de övriga goda egenskaper, som i detta land brukar förenas med höga ämbetstitlar, men å andra sidan kan väl ingen svensk därför avstå från det egna omdömet, anse alla avgöranden **riktiga** och finna det lämpligt att de skall få döma över egna tidigare beslut.

Det tycker säkerligen inte heller herr Larsson.

Herr DAMSTRÖM (s):

Herr talman! Det är inte med någon ringaktning för motiveringen i herr Carl Albert Andersons motion som jag uttryckte mig som jag gjorde, men om man vill att bestämmelserna om resningsansökningar skall ändras, då motionerar man naturligtvis även om den saken. Nu har man motionerat enbart om tillsättande av en särskild nämnd, och det är den frågan som nu är före och ingenting annat.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den av herr Ollén m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat

Om inrättande av en särskild rättsnämnd för resningsfrågor

propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Anderson, Carl Albert*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad sammansatta konstitutions- och första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Olén m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Anderson, Carl Albert*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 58;

Nej — 33.

Därjämte hade 37 ledamöter tillkännagit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets memorial nr 7, angående höjning av avlöningsförmånerna för vissa riksdagstjänstemän, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag vill erinra kammarens ledamöter om att arbetsplenum kommer att hållas på fredag med början klockan 14. Skulle de på föredragningslistan uppförda ärendena icke hinna behandlas före middagen, kommer ändock icke kvällsplenum att hållas, utan behandlingen av överstående ärenden uppskjutes till nästa onsdag.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 100, angående ratifikation av rätts-hjälpsavtal mellan Sverige och Frankrike;

nr 116, angående tjänstebostadssystemet m. m.;

nr 121, angående vissa tjänster vid kommunikationsverken;

nr 122, med förslag till lag om jordbrukskasserörelsen m. m.;

nr 127, med förslag till vissa ändringar i fiskerättslagen m. m.;

nr 129, angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.;

nr 134, med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § lagen den 8 april 1927 om dödande av förkommen handling;

nr 135, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående insättning å skogskonto i vissa fall;

nr 136, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 och 12 §§ lagen den 29 juni 1945 (nr 420) om semester, m. m.;

nr 137, med förslag till lag angående ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård, m. m.;

nr 138, angående provisorisk ändring i grunderna för reglering av restauratörernas utskänkningsvinst;

nr 139, angående garanti för visst lån till Aktiebolaget Statens skogsindustrier;

nr 140, angående reglering av socker-
näringsen i riket m. m.;

nr 141, rörande ratifikation av en konvention mellan Sverige och Italien rörande social trygghet;

nr 142, med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken;

nr 143, med förslag till allmän ordningsstadga, m. m.;

nr 146, med förslag angående fondering jämlikt 39 § lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring; samt

nr 151, angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m.

Anmäldes och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet från

fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående utgivning av ett sammanfattningsregister till riksdagens protokoll med bihang för åren 1951—1960.

Anmäldes och bordlades följande under herra sammanträdet till herra talmannen avlämnade motioner:

nr 513, av herra *Näsgård* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatsens fjärde huvudtitel för budgetåret 1956/57 m. m.;

nr 514, av herra *Aman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatsens fjärde huvudtitel för budgetåret 1956/57 m. m.;

nr 515, av herra *Ohlton* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatsens fjärde huvudtitel för budgetåret 1956/57 m. m.;

nr 516, av herrar *Gillström* och *Velander*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatsens fjärde huvudtitel för budgetåret 1956/57 m. m.;

nr 517, av herra *Lindgren* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatsens fjärde huvudtitel för budgetåret 1956/57 m. m.;

nr 518, av herra *Birke* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om höjning av folkpensioner m. m.;

nr 519, av herrar *Norling* och *Öhman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1956/57 till arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen m. m.;

nr 520, av herra *Kronstrand*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1956/57 till arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen m. m.;

nr 521, av herra *Kronstrand*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1956/57 till arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen m. m.;

nr 522, av herrar *Öhman* och *Norling*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Norge rörande transittrafiken över hamnar i Trondheimsfjorden, m. m.;

nr 523, av herra *Carlsson*, *Georg*, och herra *Persson*, *Johan*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen;

nr 524, av herra *Andersson*, *Alvar*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen;

nr 525, av herra *Ohlton*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1956/57 till Stockholms högskola m. m.;

nr 526, av herra *Mogård* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1956/57 till Stockholms högskola m. m.

nr 527, av fröken *Ranmark* och fru *Sjöström-Bengtsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående skolväsendets ordnande på realskolestadiet under övergångstiden före enhetsskolans genomförande m. m.;

nr 528, av herrar *Huss* och *Sunne*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.;

nr 529, av herra *Svedberg*, *Erik*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.;

nr 530, av herra *Strand* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en statens pris- och kartellnämnd, m. m.;

nr 531, av herra *Birke* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en statens pris- och kartellnämnd, m. m.;

nr 532, av herra *Birke* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till kommerskollegium samt statens handels- och industrikommission;

nr 533, av fru *Hamrin-Thorell* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till konsumentvaru-

forskning och konsumentupplysning, m. m.;

nr 534, av fröken *Andersson* och herr *Svärd*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till konsumentvaruforskning och konsumentupplysning, m. m.;

nr 535, av herr *Birke* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

nr 536, av herrarna *Öhman* och *Norling*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

nr 537, av herr *Ohlön* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

nr 538, av herr *Birke* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.;

nr 539, av herr *Huss*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ersättning åt smittbärare, m. m.;

nr 540, av herrarna *Norling* och *Öhman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om höjning av folkpensioner m. m.; samt

nr 541, av herr *Ohlön* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om höjning av folkpensioner m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.40.

In fidem
G. H. Berggren

Fredagen den 6 april

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 100, angående ratifikation av rättshjälpsavtal mellan Sverige och Frankrike.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 116, angående tjänstebostadssystemet m. m.; och

nr 121, angående vissa tjänster vid kommunikationsverken.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 122, med förslag till lag om jordbrukskasserörelsen m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 127, med förslag till vissa ändringar i fiskerättslagen m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 129, angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 134, med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § lagen den 8 april 1927 om dödande av förkommen handling.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 135, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående insättning å skogskonto i vissa fall.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 136, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 och 12 §§ lagen den 29 juni 1945 (nr 420) om semester, m. m.; och

nr 137, med förslag till lag angående ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 138, angående provisorisk ändring i grunderna för reglering av restauratörernas utskänkningsvinst.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 139, angående garanti för visst lån till Aktiebolaget Statens skogsindustrier.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140, angående reglering av sockernäringen i riket m. m., hänvisades punkten 4 i propositionen till bevillningsutskottet samt propositionen i övrigt till jordbruksutskottet.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 141, rörande ratifikation av en konvention mellan Sverige och Italien rörande social trygghet;

nr 142, med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken;

nr 143, med förslag till allmän ordningstadga, m. m.; och

nr 146, med förslag angående fondering jämlikt 39 § lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 151,

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m.

Föredrogs och lades till handlingarna den av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående utgivning av ett sammanfattningsregister till riksdagens protokoll med bihang för åren 1951—1960.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

- nr 513, av herr *Näsgård* m. fl.;
- nr 514, av herr *Aman*;
- nr 515, av herr *Ohlon* m. fl.;
- nr 516, av herrar *Gillström* och *Velander*;
- nr 517, av herr *Lindgren* m. fl.;
- nr 518, av herr *Birke* m. fl.;
- nr 519, av herrar *Norling* och *Öhman*;
- nr 520, av herr *Kronstrand*;
- nr 521, av herr *Kronstrand*;
- nr 522, av herrar *Öhman* och *Norling*;
- nr 523, av herr *Carlsson, Georg*, och herr *Persson, Johan*;
- nr 524, av herr *Andersson, Alvar*, m. fl.;
- nr 525, av herr *Ohlon*;
- nr 526, av herr *Mogård* m. fl.;
- nr 527, av fröken *Ranmark* och fru *Sjöström-Bengtsson*;
- nr 528, av herrar *Huss* och *Sunne*;
- nr 529, av herr *Svedberg, Erik*;
- nr 530, av herr *Strand* m. fl.;
- nr 531, av herr *Birke* m. fl.;
- nr 532, av herr *Birke* m. fl.;
- nr 533, av fru *Hamrin-Thorell* m. fl.;
- nr 534, av fröken *Andersson* och herr *Svärd*.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

- nr 535, av herr *Birke* m. fl.;
- nr 536, av herrar *Öhman* och *Norling*;
- nr 537, av herr *Ohlon* m. fl.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet den av herr *Birke* m. fl. väckta motionen nr 538.

Vid föredragning av herr *Huss'* motion nr 539 hänvisades motionen, i vad den avsåg de delar av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ersättning åt smittbärare, m. m., som hänvisats till statsutskottet, till detta utskott samt i övrigt till behandling av lagutskott.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herrar *Norling* och *Öhman* väckta motionen nr 540.

Vid föredragning av den av herr *Ohlon* m. fl. väckta motionen nr 541 hänvisades motionen, i vad den avsåg förslaget till lag om höjning av folkpensioner m. m., till behandling av lagutskott samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1956/57, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1**Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken**

I innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under kapitalbudgeten lämnat en översikt över kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, televerkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrädsfond.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten anfört bland annat:

»I likhet med departementschefen finner utskottet vägande skäl kunna åberopa för en utökning av den av kommunikationsverken bedrivna investeringsverksamheten. Utskottet vill för sin del särskilt erinra om den eftersläpning som uppstått på förevarande område genom att statsmakterna under en lång följd av

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

år ansett sig böra mer eller mindre frångå de av vederbörande verksstyrelser framlagda utbyggnadsplanerna. De därigenom uppdämda behoven ha efter hand blivit så omfattande, att i vissa fall en faktisk bristsituation uppstått. Att inom överskådlig tid avhjälpa dessa brister och i övrigt vidtaga ur rationaliseringssynpunkt erforderliga åtgärder erbjuder självfallet stora svårigheter, där est icke investeringstakten kan väsentligen stegras. Med hänsyn härtill hade det enligt utskottets mening varit i hög grad önskvärt, om verksstyrelsernas investeringsäskanden kunnat tillgodoses. Det är å andra sidan uppenbart, att förevarande spörsmål måste bedömas mot bakgrunden av de allmänna utvecklingstendenser som göra sig gällande inom samhällsekonomin. Läget härutinnan kännetecknas alltjämt av starka spänningar av utpräglat inflatorisk karaktär. Den återhållsamhet som påkallas härav måste självfallet gälla även den statliga investeringsverksamheten. Utskottet anser sig därför böra godtaga Kungl. Maj:ts nu framlagda plan för kommunikationsverkens investeringar under nästa budgetår, trots de olägenheter som i vissa hänseenden äro förbundna därmed.

Utskottets sålunda intagna ståndpunkt innebär, att utskottet icke kan ansluta sig till vissa motionsledes framförda förslag om viss utvidgning av de i nyssnämnda plan förutsatta medelsförbrukningsramarna. I enlighet härmed kommer utskottet att under vederbörande punkter i det följande yrka avslag på ifrågavarande motioner.

Utskottet hemställer, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.»

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i *Doverstorp* och *Hjalmarson* i anslutning till den vid statsutskottets utlåttande nr 42 angående repetitionsövningsverksamheten under budgetåret 1956/57 m. m. vid punkten 1 fogade, med a betecknade reservationen ansett, att det stycke i utskottets yttrande, som började med »I likhet med» och slutade med

»förbundna därmed», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet anser i och för sig angeläget, att den av kommunikationsverken bedrivna investeringsverksamheten uppehålls i relativt hög omfattning. Detta utesluter dock icke en temporär begränsning av verksamheten i en situation då det ur angelägenhetssynpunkt är nödvändigt att träffa ett val mellan olika utgiftsändamål.

En sådan situation inträffar, därest förordad kompromisslösning rörande krigsförbandsvisa repetitionsövningar under nästa budgetår icke skulle vinna allmän anslutning. Vid sådant förhållande böra nämligen repetitionsövningarna genomföras i vanlig ordning och härav föranledda utgiftsökningar i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag kompenseras bl. a. genom minskning av vissa av anslagen till investeringar i kommunikationsverken.

Utskottet vill understryka, att med statsbudgetens uppläggning för nästa budgetår effekten av anslagsminskningar blir densamma vare sig minskningarna ske på drift- eller kapitalbudgeten. Av de av utskottet i det följande förordade minskningarna av de av Kungl. Maj:t äskade investeringsanslagen följer emellertid — bortsett från anslagen till förvärv av billinjer vid postverket och statens järnvägar — att vissa byggnads- och anläggnings- eller därmed jämförliga arbeten vid televerket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk något fördröjas. Totalt minskar den av Kungl. Maj:t föreslagna investeringsramen vid bifall till utskottets förslag med 28 milj. kr.»

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! När riksdagen för någon tid sedan hade att diskutera frågan om huruvida repetitionsövningar skulle anordnas i höst eller inte, yrkades av riksdagens högergrupp att sådana övningar i vanlig ordning skulle anordnas även i år. Ett bifall till detta yrkande skulle i förhållande till riksstatsförslaget ha höjt utgifterna med åtskilligt över 60 miljoner kronor. Jag vill vidare erinra om att

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

vår grupp vid riksdagens början uttalade, att de skattesänkningar och de eventuella höjningar i förhållande till rikstatsförslaget, som vi skulle komma att föreslå, skulle kompenseras av motsvarande minskningar på utgiftssidan.

De reservationer, som vi knutit till det nu föreliggande utskottsutlåtandet, avser att visa hur vi tänkt oss att detta syftemål skulle kunna nås på det avsnitt av budgeten, som nu är i fråga. Vi har försökt att finna utvägar därtill på punkter, där olägenheterna skulle bli så små som möjligt.

Vad nu kommunikationsdepartementets kapitalbudget beträffar rör vi oss förvisso på ett rätt känsligt område. Därför är det kanske angeläget att rent generellt framhålla, att liksom den utgiftsökning i förhållande till regeringens förslag, som ett bifall till förslaget om anordnande av repetitionsövningar skulle ha medfört, är av temporär beskaffenhet, är också dessa prutningar av temporär beskaffenhet. De avser endast innevarande budgetår. I realiteten är det alltså bara fråga om en liten tidsförskjutning.

Vad ett par av reservationerna beträffar blir motiveringen delvis en annan. Det gäller till en början den reservation, som vi har knutit till utskottets hemställan, att 900 000 kronor skulle anvisas till inköp av billinjer för postverkets behov. Det är här inte fråga om några nya linjer, utan endast fråga om att köpa redan existerande linjer. Motiveringen blir en annan så till vida, att det ju inte gärna kan sägas att man beskär någon nödvändig verksamhet genom ett avslag på denna framställning.

Samma resonemang gäller också den reservation, som vi har tillsammans med folkpartiets representanter i statsutskottet, således den som avser inköp av billinjer till statens järnvägar. Det är ju en gammal bekant. I år har man från Kungl. Maj:ts sida sänkt anspråken och äskat 0,5 miljon kronor för ändamålet. Inte heller här är det fråga om att starta några nya billinjer utan endast fråga om att överta driften på andra. Även i detta fall gäller samma argument. När man i allmänhet anser sig tvungen att begränsa

den statliga investeringsverksamheten, bör det kunna ske också på detta område, då ju den verksamhet, som redan finns, inte äventyras genom ett avslag på Kungl. Maj:ts framställning.

Beträffande de andra reservationerna däremot gäller odelat de allmänna synpunkter, som jag tillät mig att inledningsvis framhålla. De prutningar med 2 miljoner kronor av de föreslagna omkring 165 under televerkets anslagspost, som vi föreslagit, avser telefonstationsbyggnader och förrådsbyggnader. De avser alltså icke några för ögonblicket sådana vitala delar i organisationen, att inte ett uppskov kan försvaras.

Samma synpunkter kan man anlägga då det gäller vårt förslag till prutningar beträffande vissa fasta anläggningar inom statens järnvägar. Här är det alltså icke fråga om den rullande materielen och icke heller fråga om några för ögonblicket jämförelsevis starkt aktuella behov. För att nämna några exempel, föreslår vi en prutning beträffande bangårdar från 13,5 till 12 miljoner kronor. I fråga om dubbelpårsbyggnader föreslår vi en prutning från 15 till 13,5 miljoner kronor.

Då det gäller broar — märk att det är fråga om broar för järnvägarna, inte för landsvägarna, som det har sagts i någon tidning — föreslår vi en prutning med 100 000 kronor. O. s. v.

Vi har alltså önskat en temporär prutning av anslagen till dessa fasta anläggningar sammanlagt med cirka 10 procent. Jag betonar återigen, att det här gäller stora och tidskrävande anläggningsarbeten och att programmets förverkligande allenast förskjutes i tiden. De föreslagna prutningarna skulle innebära en tidsförskjutning på 10 procent, eller alltså en förskjutning framåt i tiden på omkring 35 dagar.

Vi för motsvarande resonemang då det gäller vattenfallsverkets anslagsbehov. Vi är starkt medvetna om att vattenkraften bör utnyttjas och att utbyggnaden av våra vattenfall bör fortskrida ganska snabbt. T. ex. i fråga om kraftstationen vid Järkvissle har vi tillåtit oss föreslå en anslagsminskning från 18 till 17 mil-

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

joner. Tidsförskjutningen framåt skulle bli jämförelsevis liten — 1/18 av ett år om man så vill. Även beträffande ett par andra kraftverk föreslår vi anslagsprutningar med ungefär 5 procent. Tidsförskjutningen framåt skulle i dessa fall bli omkring 18 dagar.

Vi har ansett att man utan större olägenhet skulle kunna göra på det sättet.

Detta är, herr talman, den allmänna motiveringen till de reservationer vi har varit med om att foga till detta utskottsutlåtande. Jag kommer sedermera att på varje särskild punkt framställa yrkanden om bifall till reservationerna och inskränker mig för närvarande, herr talman, till att hemställa om bifall till den med 1) betecknade reservationen.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Herr Bergh anförde att detta var ett för honom mycket känsligt område. Det kan jag förstå. Det torde vara känsligt i dubbel bemärkelse. Man brukar ju säga att ändamålet helgar medlen, och i detta fall var ändamålet som bekant ursprungligen, att högern ville skaffa fram pengar till repetitionsövningar. Genom riksdagens nyligen fattade beslut i den frågan har ju det ändamålet förfallit, och följaktligen hänger reservanternas motivering i luften.

Jag var mycket spänd på och intresserad att höra, huruvida reservanterna på det hela taget ville vidhålla sina yrkanden, eller i alla händelser motiveringen till dessa yrkanden. Nu har visserligen herr Bergh försökt mildra litet genom att säga, att det är jämförelsevis små och oskyldiga prutningar man föreslår och att det bara gäller sådant som inte är aktuellt. Ja, vad är det egentligen som inte måste kallas aktuellt när det gäller våra kraftverk? Och vad är det som man utan svårighet och men kan avvara exempelvis när det gäller kraftförsörjningen? Kan man påstå att det klarar sig, oavsett om man utesluter det ena eller det andra, ordnar så att ett kraftstationsbygge inte kan påbörjas

förrän senare o. s. v.? Kan man verkligen resonera så, att detta i dagens läge inte betyder någonting?

Jag måste för min del säga att jag under min riksdagstid aldrig varit med om att någon partigrupp i statsutskottet behandlat ett allvarligt ärende så ytterligt lättvindigt som högern gjort i detta fall. Det är att märka, att högergruppen inte motionerat om någon minskning av anslagen till kommunikationsverken, om jag bortser från anslaget till förvärv av billinjer.

Vid ärendets förberedande behandling på fjärde avdelningen yttrade högerens representant inte ett ord om och ställde inte något yrkande om någon ändring eller minskning av hithörande anslag. Först vid utskottets plenum tog, såvitt jag förstär, gruppens ledning hand om frågan och fick då efter många krystningar fram just den motiveringen, att man skulle göra nedskärningar på kommunikationsverkens investeringsanslag för att där få en tackning för de anslag, som skulle vara erforderliga för repetitionsövningarna.

Det förhåller sig ju på det sättet — såsom alla, som har läst kapitalbudgeten, bilaga 27, har observerat — att det redan i propositionen föreslagits betydande nedskärningar av investeringarna på detta område. I förhållande till verkens önskemål, som framstälts i deras petita, innebär redan propositionen en nedskärning med ungefär 10 procent av vad verken har ansett vara erforderligt för investeringsändamål. Även om man jämför med vad riksdagen beviljat för innevarande budgetår, innebär Kungl. Maj:ts förslag en betydande nedskärning. Rent formellt får man visserligen fram ett slags balansering genom att utgifterna för nästa budgetår blir ungefär lika stora som under innevarande år, men bland dessa siffror finns upptaget ett belopp av 25 miljoner kronor för ett storflygfält, och varken posten, statens järnvägar, televerket eller vattenfallsstyrelsen har så mycket glädje av att 25 miljoner kronor lägges ned på ett flygfält. Realiter innebär det, att verken får mindre anslag för nyinvesteringar

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

under det kommande budgetåret än som beviljats för innevarande budgetår. Men även om anslagen hade varit oförändrade för det kommande budgetåret, hade även detta i realiteten betytt en minskning av investeringarna, eftersom vi ju har att ta hänsyn till löneökningarna, vilket innebär att man för samma belopp inte får utfört lika mycket arbete det kommande budgetåret som under det innevarande. Redan däri ligger således en reell minskning av investeringarna.

Reservanterna har emellertid inte tagit någon hänsyn till detta, utan de fortsätter att driva sin linje och vill således utöver vad Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit begränsa investeringarna för kommunikationsverken med ytterligare 28 miljoner kronor, varav inte mindre än 14 miljoner kronor avser vattenfallsstyrelsens investeringsanslag. Detta gör reservanterna i en tid, då de vet att vi står inför hotet om elransonering, om vi skulle få en torkperiod. Jag måste säga att jag finner detta så pass anmärkningsvärt, att jag inte kan underlåta att framhålla det upprörande i att en hel partigrupp går in för det yrkande, som här ställts och som på grund av det tillvägagångssätt, som jag tidigare nämnt, inte kunnat bli föremål för någon ingående förbehandling utan kastats fram i sista ögonblicket vid utskottets plenum och sedan hänger med under, såsom vi här hörde, litet växlande motiveringar. Den ursprungliga motiveringen var som sagt täckningen av anslaget till repetitionsövningarna, men det är uppenbart att när det inte längre håller, går det alltid för herr Bergh och andra att finna en annan motivering, ty pengarna kan ju alltid användas till alla möjliga ändamål.

Jag har emellertid svårt att finna detta förslag allvarligt menat. Det måste ligga en politisk beräkning bakom en sådan aktion, och tanken är väl att den skall kunna utnyttjas i ena eller andra avseendet. Går det inte att motivera med militära utgifter, tar man till någonting annat som man utnyttjar när det passar.

Ja, så lösligt är det hela upplagt. Jag kan därför inte göra annat än att här yrka avslag på alla reservationerna.

Jag skall inte här gå in på frågan om anslagen till billinjerna — det kommer någon annan att göra. Jag skall alltså inte uppta den detaljen. Men vad beträffar reservationerna under de olika punkterna, när det gäller kommunikationsverkens investeringar i övrigt, måste jag bestämt avråda kammaren från att lyssna till förslag, som reservanterna ställt.

Utskottet har mycket bestämt hävdat, att redan det av Kungl. Maj:t föreslagna och av utskottet tillstyrkta anslagsbeloppet är i underkant. Utskottet har således en helt motsatt uppfattning, nämligen att när det gäller telegrafverket, vattenfallsverket och statens järnvägar har vi sedan gammalt att göra med en eftersläpning, som är så stor, att den leder till stora olägenheter och att sålunda en ökning av anslagen borde vara motiverad. Under sådana omständigheter har utskottet inte kunnat lyssna till några framställningar om ytterligare reducerade anslagsbelopp.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman: Det skulle egentligen vara överflödigt för mig att begära ordet, ty såvitt jag kan förstå har herr Anderssons inlägg redan i förväg blivit bemött. Då jag ändå nu fått ordet skulle jag kanske börja med att dela hans beklagande av att han, som han sade, inte har fått tillfälle att tillräckligt noggrant tränga in i detta problemkomplex. Jag betraktar, om jag får säga en liten elakhet, i någon mån hans inlägg som ett vittnesbörd därom.

Trots att jag uppehöll mig rätt grundligt vid frågan, har han inte kunnat inse varför vi från vårt håll över huvud taget gjort dessa yrkanden, vilka vi uppenbarligen inte heller gjort med glatt hjärta. Jag skall emellertid upprepa motiveringen.

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

Det har, såvitt jag förstått, hittills betraktats såsom en heder för vår riksdagsgrupp att inte föreslå skattesänkningar utan att samtidigt föreslå en motsvarande minskning i utgifterna, och det har likaledes betraktats såsom ett hederligt uppträdande från vår sida att vi, när vi föreslår en höjning på en eller annan punkt, också försöker kompensera den genom minskningar på andra. Det är önskan att fullfölja den linjen, herr talman, som är orsaken till de prutningsförslag vi har framfört, och icke någon önskan i och för sig att minska investeringarna inom kommunikationsverken, eftersom vi likaväl som herr Andersson i Rixö inser deras betydelse för vårt näringsliv.

Därtill vill jag säga en annan sak. När herr Andersson nu talar i så pass djupa brösttoner som han gjorde och framställer det hela som om det här skulle medföra mycket allvarliga vådor, så förtjänar det jag vidare sade att upprepas, nämligen att det här allenast är fråga om en temporär prutning och om ett uppskov med fullföljandet av programmet, ett uppskov av relativt kort varaktighet. Om jag nämner några siffror för att man skall få jämförelsemöjligheter, så måste väl ändå kammarens ärade ledamöter få klart för sig, att man inte kan måla hin på väggen fullt så ful som herr Andersson nyss gjorde. Om vi t. ex. tar Stornorrfors kraftstation, i fråga om vilken utskottet tillstyrkt ett investeringsanslag på 30 miljoner kronor och vi föreslagit en prutning med 3 miljoner kronor, betyder ju inte detta att programmet äventyras. Det betyder bara, att dess förverkligande skjutes fram några veckor i tiden. Visst innebär dessa veckors uppskov en olägenhet, det skall inte förnekas, men det är inte fråga om ett äventyrande av investeringsverksamheten i vad det gäller vår vattenkraft. Jag kan ju sammanfattningsvis säga, att när det här gäller investeringar för omkring 280 miljoner kronor för vattenfallsstyrelsen och vi endast vill pruta 5 procent och inte, såsom man kunde tro av herr Anderssons anförande, vill vara med om att något företag

skall hindras från att sättas i gång, utan att det endast gäller att försena projektet en smula, då kan man ju inte gärna ta till fullt så starka ord som dem herr Andersson använde.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Bara några korta ord. När herr Bergh säger, att avsikten endast är en temporär prutning och att följaktligen högern i fortsättningen gärna vill vara med om att bevilja anslag till kommunikationsverken, så är ju det gott och väl. Men i dagens läge, när vi står inför en brist-situation, framför allt på vattenkraftsområdet, är även en temporär prutning ytterligt farlig, därför att den dock måste medföra ett års förskjutning i fråga om de saker som drabbas. För att ta exempelvis Järkvissle, som nu har anförts som ett exempel i motivering- en, har det redan uppstått stora nackdelar även ur arbetssynpunkt på grund av att denna stationsbyggnad har blivit försenad. Det har blivit mycket svårt för vattenfallsstyrelsen att kunna ordna arbetet där rationellt, ty det är redan ett år försenat.

Vad gäller krafttillgången har vi den verkligt kritiska punkten omkring år 1960. Det är då uppenbart, att det som vi i dag beslutar och som skall gälla år 1957 kommer att få verkningar omkring 1960. Det är därför som jag har avrått från dessa prutningar och framhållit vädan av dem.

Sedan skulle jag vilja säga ett par ord om högerns allmänna inställning. Jag har haft tillfälle att här i riksdagen samarbeta med många av högergrup- pens ledamöter, och jag har fått både aktning och respekt för deras kunnande och framsynthet i åtskilliga frågor. Jag tänker med saknad och vemod på min gamle gode vän J. B. Johansson i Fredrikslund, med vilken jag hade nöjet att under ett tiotal år samarbeta inom fjärde avdelningen. Han var en vän av våra kommunikationer, han arbetade för deras förkovran, han betraktade kommunikationerna som just det fundament, varpå samhällslivet skulle byggas. Det

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

är just på grund av att jag har dessa tidigare erfarenheter som jag i dag har så svårt att förstå högerns nya inställning i dessa ärenden, och det må vara mig förlåtet.

Herr BERGH, RAGNAR, (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag förmodar, att när herr Andersson i Rixö manade fram J. B. Johanssons skugga — han var även *min* gode vän — och med all rätt framställde honom såsom en framstående befrämjare av kommunikationsväsendets utveckling, så var avsikten, vilket också tydligt uttalades sedan, att ställa oss, hans efterföljare, i en föga sympatisk dager på grund av att vi skulle ha en annan uppfattning.

Låt oss verifiera detta resonemang med herr Anderssons exempel om Järkvissle kraftstationsbyggnad. Där har Kungl. Maj:t begärt ett anslag för 1956/1957 med 18 miljoner kronor. Vi har tillåtit oss att på den punkten föreslå en prutning till 17 miljoner kronor, alltså en prutning med 1/18, d. v. s. mellan 5 och 6 procent, av det anslag som Kungl. Maj:t har begärt. Herr Andersson i Rixö framhåller att kraftförsörjningen skulle råka i ett katastrofalt läge och att den kritiska punkten infaller omkring 1960. Herr Andersson vill, att kammarans ledamöter skall tro, att han med sin argumentation har bevisat, att en tidsförskjutning med 1/18 av ett år — mellan 5 och 6 procent — skulle göra nämnvärt till eller från. Jag vill bedyra, herr talman, att kommunikationsverkens utveckling ligger oss om hjärtat minst lika mycket som den ligger de andra kammarledamöterna om hjärtat, och jag vill bestämt bestrida att det är möjligt att framställa sådana relativt små tidsförskjutningar såsom orsak till någon panikstämmning av den art som herr Andersson tyvärr tycks vilja uppamma.

Herr PÁLSSON (bf):

Herr talman! Liksom herr Andersson i Rixö var jag ganska förvånad över

dessa högerns reservationer och över vad som här har sagts från det hållet. Dessa synpunkter framfördes i vart fall inte i avdelningen. Jag skall emellertid inskränka mig till att understryka en del ting.

Då herr Bergh senast talade om vattenkraften och sade, att den lilla prutning, som yrkats av högerns representanter, inte betydde så mycket — det gällde 1/18, någonting mellan 5 och 6 procent — bör vi hålla i minnet, att våra kraftverksbyggen redan är avsevärt försenade. Det borde kanske inte vara behövt att erinra om att vi över huvud taget klarat vinterns elförsörjning på grund av att alla ångkraftverk av någon betydenhet fått vara i gång under den värsta bristperioden. Det kan väl ifrågasättas, om det är ekonomiskt klokt att ytterligare försena utbyggnaden av vår vattenkraft, då man har så färsk erfarenheter av vad detta betyder både kostnadsmässigt och eljest. Det har helt säkert varit svårt för oss att under den gångna isvintern importera det bränsle som behövs för att hålla ångkraften i gång, alldeles bortsett från att elkraft framställd den vägen blir ofantligt mycket dyrare än om den utvinnes genom vattenfallen. Det har tidigare påpekats, att Järkvisslebygget redan är försenat. Om man nu skulle göra ett ytterligare ingrepp, innebär väl det — hur man än räknar i procent och adertondelar — en ny försening. Det är inte alldeles säkert, att denna nedprutning inskränker sig till just den angivna procentuella förseningen — förseningen kan bli större än det matematiskt framräknade talet.

Jag har studerat högerreservationens förslag i fråga om nedskärning av järnvägens anslag. Herr Bergh gjorde en del uppräknningar, men om jag inte hörde fel, stannade han försiktigtvis innan det började brännas. Reservationen innebär ju en nedprutning även i fråga om säkerhetsåtgärderna. Signalsäkerheten, som i utskottets förslag är upptagen till 9 miljoner kronor, vill reservanterna sätta ned till 8,1 miljoner kronor, och anslaget till vägskyddsanläggning-

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverket

ar vill man minska från 6,5 till 5,9 miljoner kronor. Jag tror inte, att det är lämpligt att framställa sådana yrkanden just i dessa dagar. Vi har i allför färskt minne vad som hänt på våra bandelar i Norrland, och det skulle vara mycket olyckligt, om man skulle beskära de anslag, som har med trafiksäkerheten att göra. Skulle det ske någon ändring, borde det snarare vara i motsatt riktning. Det är alldeles tydligt, att järnvägarna på detta område behöver vad som begärts — jag misstänker att de behöver åtskilligt mera. Tycker herr Bergh att det är riktigt lyckat att i dessa dagar föreslå sänkningar på anslag av denna natur?

I detta anförande instämde herr *Tjällgren* (bf).

Herr BERGH, RAGNAR, (h) kort genmäle:

Herr talman! Att jag slutade med min uppräknig av anslagen till järnvägarna där jag gjorde berodde på att jag inte ville trötta kammaren. Hade jag räknat med herr Pålssons invändning, hade jag fortsatt ett stycke till. Men desto angelägnare är det att göra klart för herr Pålsson, att de säkerhetsanläggningar han talade om är *signalsäkerhetsanläggningar* och att sådana, såvitt ännu är känt, icke har haft att göra med olyckorna i Arvidsjaur, Ställdalen och Bollnäs.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Jag skall gärna ge högern det erkännande som herr Bergh efterlyste. Enligt min mening förtjänar högerns linje — att samtidigt som man kräver ökniggar anvisar man medel genom att föreslå minskade utgifter på annat håll — all möjlig respekt. Jag skall gärna ge detta erkännande åt högerns politik. Men mot bakgrunden härav kan dagens diskussion tjäna till att illustrera vad en sådan politik får för konsekvenser.

För att ta exemplet Stornorrfor kraftstation, är det inte så oskyldigt som herr Bergh vill göra gällande, när man

där föreslår en prutning av endast ett fåtal miljoner. Det skulle ju enligt herr Bergh bara betyda några dagars förskjutning i utbyggnaden av stationen. Men man bygger inte kraftstationer på samma sätt som man producerar exempelvis konsumtionsvaror. Man måste ta hänsyn till vissa växlingar i vattenföring och årstider. Vissa arbeten kan inte göras, om de inte får göras vid lämplig tidpunkt. Om medlen inte räcker, måste man skjuta på arbetena ett helt år. Även om en förskjutning av kraftstationsbygget skulle inskränka sig till någon eller några månader, kan förskjutningen få mycket allvarliga konsekvenser för vår kraftförsörjning, för den händelse stationen inte blir färdig inför den belastningssäsong, till vilken man nu räknar med att den skall bli klar. På grund av att vattenfallsstyrelsen tidigare har fått sina anslag för igångsättande av nya kraftstationsobjekt nedskurna, har man nämligen tvingats att forcera fram denna storstation snabbare än som ursprungligen var avsikten för att kunna klara kraftförbrukningen utan alltför stora olägenheter. Det har sagts, att vi kommer i en mycket brydsam situation, om det blir ett torrår. Ja, mina damer och herrar, på kraftförsörjningens område är vi snart i den situationen, att det inte ens behövs ett torrår för att mycket stora svårigheter skall uppstå, och vi kan riskera en allvarlig inskränkning av vår produktion, inte minst den produktion som är avsedd för export.

Jag vill alltså understryka, att ett fullföljande av högerns i och för sig principiellt riktiga linjer får allvarliga konsekvenser för den ekonomiska utvecklingen i landet.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Herr Bergh yttrade, att högern var en hedervärd institution, och det vill jag inte alls bestrida. Jag kan instämma i vad herr Hesselbom nyss sade i det avseendet. Högerns heder i detta sammanhang skulle framför

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

allt bestå i att så snart högern yrkar på några ändringar i Kungl. Maj:ts budget, föreslår den motsvarande kompensationsåtgärder för att hjälpa Kungl. Maj:t. Med anledning av detta vill jag fråga herr Bergh, om högern sålunda har accepterat de nya budgetprinciperna, att inte bara driftbudgeten utan även kapitalbudgeten skall bestridas av löpande medel samt att därutöver budgeten skall ge ett avsevärt överskott?

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Herr Ohlon har nog missuppfattat min inställning, om han tror, att det är för att hjälpa Kungl. Maj:t som vi föreslår minskningar för att kompensera våra på andra håll föreslagna utgiftsökningar och en skattesänkning. Jag svarar bara för mig själv i detta sammanhang, men för mitt vidkommande har jag aldrig tänkt på Kungl. Maj:t, utan snarast på dem som skall betala fiolerna.

Sedan kom herr Ohlon med en betydligt intressantare fråga, nämligen huruvida vi hade accepterat den totalbalansering av budgeten, om årets budgetförslag innebär. Jag har inte alls accepterat den tanken. Jag tycker det är en ganska rimlig anordning som varit förut, att driftutgifter utan vidare finansieras över skattestaten, medan däremot kapitalutgifter, framför allt inom de affärsdrivande verkens område men även en hel del andra, skall tas över lånebudgeten. Den metod, som man med skiftande motiveringar från regeringens sida använt, att finansiera kapitalbudgeten över skattestaten, betraktar jag som ett av regeringens många försök till socialisering, till att med skattelagstiftningen och utgiftspolitiken som instrument åstadkomma förmögenhetsöverslyftning från medborgarna till staten.

Jag förmodar att herr Ohlons fråga närmast är föranledd av att våra prutningar denna gång sker på kapitalbudgeten och icke på driftbudgeten. När Kungl. Maj:t själv i detta fall räknar med en totalbalansering över skattestaten och vi vill ha prutningar, torde det

få anses ostridigt att vi, i varje fall för i år, är berättigade att verkställa dessa prutningar även på kapitalinvesteringarna. Men detta betyder inte att gruppen som sådan har accepterat denna nya budgeteringsprincip.

Herr OHLON (fp):

Jag ber, herr talman, bara att få konstatera efter herr Berghs sista yttrande att högerns budgetpolitik är en smula krumbuktande.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag vill bestämt bestrida att det inlägget har sanningens kännetecken. Detta betyder däremot inte att jag när det gäller krumbuktanden vill bestrida herr Ohlons erfarenhet och förmoda att fälla omdömen.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Det är väl inte meningen att vi skall ha en skattedebatt i dag, även om en sådan skulle kunna vara rätt intressant att föra, särskilt med herr Ohlon. Jag skall bara i anledning av herr Ohlons, som jag förmodar, på vanligt sätt grundade värdeomdöme om högerpartiets budgetpolitik säga, att är högerpartiets budgetpolitik krumbuktad, då saknar svenska språket ord för att beskriva folkpartiets budgetpolitik.

Dessutom förstår jag det intresse för ett bestående budgetöverskott, som herr Ohlon hyser. Det är ju detta som gör det möjligt för folkpartiet att i olika sammanhang begära retroaktiva socialreformer. Ännu har herr Ohlon inte föreslagit retroaktiva kapitalinvesteringsbeslut, men det kanske kommer nästa år. Jag hoppas dock, att när regeringen någon gång i en framtid lägger fram en lag om arbetstidsförkortning, t. ex. en lag om skall vi säga 44 timmars arbetsvecka, herr Ohlon då inte motionerar om retroaktiv arbetstidsförkortning.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propo-

Anslag till förvärv av billinjer åt postverket. — Ang. televerkets anslagsbehov
 sitioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 2

Anslag till förvärv av billinjer åt postverket

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för budgetåret 1956/57 anvisa i statsrådsprotokollet över kommunikationsrändren för den 4 januari 1956 angivna investeringsanslag å tillhoppa 4 601 000 kronor, bland vilka upptagits ett anslag av 900 000 kronor till förvärv av billinjer.

I detta sammanhang hade utskottet til behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ragnar Bergh* och *Mannerskantz* (I: 70) och den andra inom andra kammaren av herrar *Nilsson* i Bästekille och *Svensson* i Krokstorp (II: 366), i vilka, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1 avslå förslaget om investeringsanslag med 900 000 kronor till förvärv av billinjer åt postverket.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1956/57 under postverkets fond anvisa under momentet angivna investeringsanslag;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 70 och II: 366, i vad de avsåge förevarande anslag, till Förvärv av billinjer för budgetåret 1956/57 under postverkets fond anvisa ett investeringsanslag av 900 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp

och *Hjalmarson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 70 och II: 366, såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till förvärv av billinjer.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den under denna punkt fogade reservationen.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Högerns reservation inefattar utom den ståndpunkt, som herr Bergh talade för tidigare i debatten, även ett yrkande om att slopa anslaget till förvärv av billinjer för postverkets vidkommande. Det finns ingen anledning att här uppta någon längre diskussion om den sistnämnda frågan. Jag vill endast under hänvisning till vad utskottet anfört, när det har besvarat den föreliggande motionen i fråga om förvärvet av billinjer, yrka bifall till utskottets utlåtande.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 3

Ang. televerkets anslagsbehov

Kungl. Maj:t hade dels föreslagit riksdagen att för budgetåret 1956/57 under televerkets fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 254 970 000 kronor, dels ock berett riksdagen tillfälle att avge yttrande i anledning av ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag till organisation av sam-

hällets olycksfalls- och säkerhetstjänst (SOS-organisationen).

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Söderquist* och *Lundström* (I: 2) och den andra inom andra kammaren av herr *Kristensson* i Osby (II: 1), i vilka hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala en hemställan, att den nyligen företagna höjningen av installationsavgiften vid telefonabonnemang måtte omprövas i syfte att återföra nämnda avgift till tidigare gällande belopp av 200 kronor samt med ändring av Kungl. Maj:ts förslag besluta att för budgetåret 1956/57 under televerkets fond anvisa ett investeringsanslag till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar på 108 miljoner kronor i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 89,6 miljoner kronor samt att maximibeloppet av televerkets investeringar för samma budgetår skulle höjas i motsvarande utsträckning;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Cassel* och *Munktell* väckt motion (II: 507), vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av anslagsfrågorna under förevarande punkt ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att jämväl av motionärerna berörda fall måtte beaktas vid SOS-organisationens utformning.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1956/57 under televerkets fond anvisa i momentet angivna investeringsanslag;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 2 och II: 1, i vad de avsågo förevarande anslag, till Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar för budgetåret 1956/57 under televerkets fond anvisa ett investeringsanslag av 89 600 000 kronor;

III. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 2 och II: 1, såvitt nu

Ang. televerkets anslagsbehov

vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört rörande inträdesavgiften vid telefonabonnemang;

IV. att riksdagen måtte, med avslag å motionen II: 507, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört rörande SOS-organisationen.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat:

»Den av motionärerna likaledes berörda frågan om inträdesavgiften vid telefonabonnemang måste uppenbarligen bedömas mot bakgrunden av investeringsläget för televerkets vidkommande. Det kan sålunda befaras, att en återgång till den före fjolårets höjning rådande avgiftsnivån kommer att leda till att kön av väntande abonnenter ytterligare växer, därest icke televerket samtidigt beredes ökade investeringsmöjligheter. Det torde å andra sidan icke kunna bestridas, att telefonen alltmer kommit att betraktas som en nödvändighetsvara och att den inträdda fördyringen måste bli betungande för mången, särskilt för personer i ekonomiskt svagare ställning. Ur rättvisesynpunkt ter sig detta mindre tilltalande. Utskottet förutsätter därför att Kungl. Maj:t omprövar avgiftsfrågan så snart ske kan.»

Reservationer hade anmälts

a) av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Hjalmarson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1956/57 under televerkets fond anvisa i reservationen angivna investeringsanslag;

b) av herrar *Karl Andersson* och *Påls-son*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Under mom. I av utskottets hemställan hade bland annat upptagits ett investeringsanslag av 7 700 000 kronor till Telefonstationsbyggnader m. m. och ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor till Förrådsbyggnader m. m. I den av herr *Ragnar Bergh* m. fl. angivna reservatio-

Ang. televerkets anslagsbehov

nen hade föreslagits, att berörda båda anslag skulle minskas till 6 000 000 kronor respektive 700 000 kronor eller med sammanlagt 2 000 000 kronor.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Med stor tillfredsställelse konstaterar jag att statsutskottet tillstyrkt den väsentliga delen av den motion, som jag undertecknat och som syftar till en sänkning av inträdesavgiften för telefonabonnemang från 300 till 200 kronor. Tyvärr har utskottet samtidigt avstyrkt den andra delen av motionen, som innebar en höjning av investeringsanslaget till abonnentanläggningar m. m. Trots mina varma känslor gentemot utskottet för dess förståelse för motionens första del, måste jag dock be att få knyta några reflexioner till vad utskottet har anfört i fråga om investeringsanslagen.

År efter år har televerkets investeringsäskanden starkt beskurits. Varje gång har detta skett med i huvudsak samma motivering som i år har formulerats på det sättet, att »investeringsverksamheten måste hållas inom den ram, som bestämmas av samhällets reella resurser». I fjol utkämpade vi i denna kammare en liten batalj om huruvida man utan att rubba den samhällsekonomiska balansen kunde höja investeringarna till televerket med 4 å 5 miljoner eller inte. Utskottets talesmän framhöll att man här var offer för ett nödläge. »Det har konstaterats», sade en talare, »att det är nödvändigt att hålla tillbaka investeringarna och vi har alla varit överens om att vi inte kan släppa i väg det hela hur som helst.»

Sedan dess har det gått ett år, och nu finner man att regeringen i den föreliggande propositionen av olika skäl har fått lov att vidga ramen för medelsförbrukningen innevarande budgetår bl. a. genom att ge en tillfällig förstärkning av dispositionsanslaget på 5 817 000 kronor, sålunda ett avsevärt större belopp än som diskussionen gällde i fjol. Ingen har, såvitt jag vet, sagt ett ord om att denna förändring på något sätt skulle

ha påverkat den samhällsekonomiska balansen, ehuru den onekligen gick stick i stäv mot de tongångar, som kom till uttryck i debatten här i fjol.

Det är för övrigt symtomatiskt att den respekt för budgetsiffrorna, som då och då från vissa håll uttalas, blir allt mindre hos många människor. I förevarande fall gäller det ju ett investeringsanslag, men även när det gäller förbrukningsanslag hör man ofta under diskussionerna här i riksdagen att det inte går att ändra de siffror, som har föreslagits av regeringen. Det sägs från regeringens talesmän att om man ändrar, d. v. s. om man lägger till, sker den eller den andra olyckan. Men när sedan budgetutfallen kommer år efter år visar det sig ofta att överskottet växer och att de differenser det rör sig om är mycket mer betydande än de relativt små förändringar som diskussionerna har gällt. Utskottet får därför ursäktas om man efter det senaste årtiondets erfarenheter i detta avseende blir en smula avtrubbad och med en viss skepsis ser på de invändningar som reses mot mindre justeringar i regeringens förslag, om sådana skulle anses erforderliga.

Att det erfordras en ökning av televerkets investeringsram tycks alla vara ense om. Statsutskottet har självt år från år understrukit denna sak.

Jag har roat mig med att titta på de senaste tre årens utlåtanden i detta hänseende. År 1954 ägnade utskottet ett väsentligt utrymme åt televerkets svårigheter och betecknade läget som bekymmersamt. »Det skulle vara i hög grad önskvärt», sade utskottet, »om man kunde bifalla styrelsens äskande». Sedan utskottet i stället tillstyrkt regeringens nedprutade förslag, bifogades följande brasklapp: »Samtidigt förutsätter dock utskottet, att, i den mån möjligheter för en utökning av den nu ifrågavarande investeringsverksamheten skulle uppstå, televerkets behov därvid i första hand tillgodoses.»

År 1955 sade utskottet bl. a.: »Vid behandlingen av den i 1954 års statsverksproposition framlagda investeringsplanen såg sig utskottet föranlåtet att ingående

Ang. televerkets anslagsbehov

belysa televerkets svårigheter. Situationen har såvitt framgår av årets statsverksproposition och vissa av utskottet under hand inhämtade upplysningar sedan dess ytterligare förvärrats.» Sedan åtskilligt anförts i fråga om övriga verk och deras anslagsbehov, konstaterades i utskottets utlåtande, att det var beklagligt att man inte kunde tillmötesgå de önskemål i fråga om investeringsverksamheten som verkstyrelserna anmält.

I år, 1956, anför statsutskottet: »Även om utskottet sålunda funnit sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag, önskar utskottet dock samtidigt understryka angelägenheten av att televerkets medelsförbrukningsram vidgas så snart förhållandena medgiva.»

Tre år i rad har således statsutskottet nu uttalat att en ändring bör komma till stånd, ju förr dess hellre. Men utskottet har inte velat sträcka sig längre än till denna vänliga meningsyttring. En sådan högaktningfull hållning från det mäktiga statsutskottets sida gentemot Kungl. Maj:ts äskanden och i strid med den uppfattning, som utskottet uppenbarligen innerst hyser, är mig oförståelig.

Televerket har gjort en intressant statistik över förändringarna i telefonabonnenternas yrkessammansättning under årens lopp. Från att tidigare ha varit ett bekvämlighets- och nyttoreskap för näringsliv, administration och de högsta socialgrupperna har telefonen alltmer blivit ett synligt uttryck för de breda befolkningslagrens standardlyftning. För budgetåren 1952—1955 utgör den procentuella ökningen av arbetarnas telefonabonnemang inte mindre än 56 procent. Denna siffra överträffas endast av kategorien f. d. yrkesarbetare, alltså sannolikt pensionärer, där ökningen är 69 procent, och av titelgrupperna »herr, fru och fröken», där procentssiffran rör sig mellan 54 och 78. All erfarenhet visar att den senare gruppen, »herr, fru och fröken», i regel består av inkomsttagare av kategorierna lägre tjänstemän och arbetare.

I detta sammanhang kan nämnas, att i slutet av 1955 noterades genomsnittligt en avböjande linje i de statistiska kur-

vorna för nytecknade telefonabonnemang. Ökningen av antalet abonnemang var över lag mindre än förut och förbyttes i vissa fall i en nedgång. Endast för en grupp noterades en klar stegring, nämligen för arbetarna, som alltså i det avseendet står i särklass.

Det är rätt märkligt att konstatera, att vid den tidpunkt, då standardstegringen ger de människor möjlighet att skaffa telefon, som tidigare inte haft råd därtill, höjer det statliga verket inträdesavgiften från 200 till 300 kronor i syfte att skrämma hugade spekulanter från att beställa telefon. Och samtidigt minskar statsmakterna ytterligare genom en sträv investeringsbegränsning möjligheten att inom rimlig tid arbeta av den väldiga eftersläpningen av beställningar som föreligger.

Herr Andersson i Rixö har här tidigare varit inne på det förhållandet, att ökningen av investeringsramen för nästa år endast är av formell och icke reell natur. För budgetåret 1954/55 förbrukades på televerkets investeringsanslag 248,5 miljoner. För nu löpande budgetår beräknar man en minskning till 245 miljoner kronor och för nästkommande budgetår en ökning till 250 miljoner. Skillnaden från 1954 till 1956 är 1,6 miljoner kronor, ett belopp som icke tillnärmelsevis räcker för att täcka de pris- och löneökningar som redan inträffat och eventuellt ytterligare kan följa nästa budgetår. Investeringsramen är därför i realiteten krympt, trots att en betydande stegring har skett i eftersläpningen av beställda men icke inmonterade telefoner.

Då trots utskottets välvilliga skrivning ingen reservation för en anslagsökning föreligger, så är väl anledningen den, att man i utskottet ansett sig tillfreds med en kompromissuppgörelse rörande inträdesavgiften för telefonabonnenter. Jag hoppas att man inte skall bli missräknad. Riksdagen uttalar här ett önskemål, men beslutanderätten ligger som bekant i denna fråga på annat håll.

Frånvaron av en reservation gör det lönlöst för mig att här ställa något yrkande.

Ang. televerkets anslagsbehov

Med hänsyn till min tidigare inställning och tidigare motioner i denna fråga har jag i alla fall ansett det önskvärt att markera, dels att jag är tacksam för att en del av motionen är tillstyrkt, dels att jag inte är riktigt tillfreds med den utgång frågan om investeringsanslaget fått.

När jag nu inte ställer något yrkande är det en praktisk åtgärd, som inte innebär att jag kommer att lugna ned mig, utan om i fortsättningen en sådan beskränning av televerkets investeringsåskanden förekommer, som skett under de senaste fyra åren, så hotar jag att återkomma.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Herr Pålsson och jag har vid denna punkt antecknat en blank reservation. Den gäller anslaget för rundradioanläggningar, inte själva anslagsbeloppet, därom var vi i utskottet eniga, utan när det gäller själva formen för finansiering av denna investering.

Jag vill erinra om att vid fjolårets riksdag hade några av oss i statsutskottet en reservation avseende förslaget om FM-anläggningar, d. v. s. införandet av dubbelprogram och samtidigt därmed en höjning av licensavgiften. Vi ansåg den gången att det fanns angelägnare investeringsbehov än att gå in för dubbelprogram. Vi ansåg också att det i det läget inte var nödvändigt att höja licensavgiften. Nu har emellertid anläggningarna påbörjats, licensavgiften höjts och pengar börjat flyta in. Inkomsterna på licensavgifterna beräknas för nästa budgetår komma att uppgå till ca 49 miljoner kronor. Utgifterna för rundradioverksamheten uppskattas till cirka 39 miljoner kronor. Skillnaden — eller överskottet om man så vill — på 10,1 miljoner kronor föreslås skola investeras i nya anläggningar för rundradion. Det är alltså själva formen för investeringsverksamhet på detta område, som vi inte har kunnat godkänna.

Nu är att märka, att utskottet — såsom kammarledamöterna finner — inte för egen del har med ett ord berört den-

na sak; utskottet har inte nämnt någonting om rundradions utbyggnad eller finansiering, utan bara hänvisat till vad departementschefen anfört och stillatigande godkänt det. Vi har emellertid velat begagna tillfället att här i kammaren något beröra denna fråga. Vi finner nämligen förfaringsättet ganska egenomligt.

Här tas alltså ut en licensavgift som är lika för alla — man kan över huvud taget inte tänka sig en differentierad licensavgift, utan den måste vara lika. Men endast en mindre del av licensinnehavarna kan få njuta förmånen av dubbelprogram, i varje fall inom de närmaste sex, åtta, kanske tio åren. Likväl måste de under fem, sex år vara med om att finansiera rundradioanläggningarna med de avgifter, som de inbetalar. Nu har det varit så också tidigare — även när radiolicenserna kostade 10 kronor — att överskott uppstått på licensmedel. Det har uppstått överskott på licensmedel undan för undan, och av dylika överskott har till statsverket inlevererats 84 miljoner kronor. När man sedan kommer i den situationen att debet och kredit inte går ihop, ökas licensavgiften och hela den erforderliga investeringen betalas med ett års överskott. Så tänker man fortsätta att förfara, och det är det förfaringsättet som vi har velat påtala. Vi anser att denna investeringsverksamhet bör finansieras över kapitalbudgeten i vanlig ordning och att licensmedlen skall användas för förräntning och avskrivningar på vanligt sätt. Skall man även i fortsättningen använda överskottsmedel för investeringar, bör det upprättas en specialbudget, så att man åtminstone vet att eventuellt överskott kommer att stanna inom den budgeten och att alltså icke överskottet såsom hittills levereras in till statskassan och licensinnehavarna får ekonomiskt svara för rörelsen.

Här måste sålunda ske en ändring. Vill man att investeringsverksamheten på rundradions område skall helt och fullt bekostas av licensmedel, bör man alltså upprätta en specialbudget, där överskotten får stå kvar. Radiolicensen

Ang. televerkets anslagsbehov

är ingen bevillning. Men det hindrar inte att staten här haft betydande inkomster genom en indirekt beskattning av landets licensinnehavare.

Vi har således här velat framhålla, att Kungl. Maj:t nog bör överväga att för framtiden införa en annan ordning och en annan finansieringsplan, eventuellt en specialbudget på rundradions område, och således låta licensavgifterna vara vad de är och ursprungligen var avsedda för, nämligen att täcka rundradions kostnader, och inte utgöra någon bevillning.

I herr Karl Anderssons yttrande instämde herr *Pålsson* (bf).

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Med den motivering som jag tidigare anfört ber jag att få yrka bifall till den vid denna punkt avgivna med 3 a) betecknade reservationen.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Jag anser inte att det finns någon anledning att i år upprepa den ingående diskussion, som herr Lundström och jag hade vid fjolårets behandling av kapitalbudgeten. Jag vill endast erinra om att när utskottet ansett sig nödgas acceptera Kungl. Maj:ts förslag till investeringsanslag för televerket, så har det skett med den motivering, som framgår av utskottets utlåtande, nämligen att man i det ekonomiska läge, som vi befinner oss i, måste försöka åstadkomma en vettig avvägning mellan olika behov.

Televerkets investeringsanslag, som ju bl. a. avser att ge möjlighet för så många människor som möjligt att skaffa sig telefon, måste avvägas mot andra investeringsbehov. Telefonen är för visso en nyttig sak, men man kan inte utan vidare påstå att det inte skulle vara minst lika angeläget, att vi bygger ut våra vägar, bygger mera bostäder, skolor och sjukhus, för att nämna några exempel på nyttigheter, som vi nu ropar efter. Statsutskottet har här sökt göra en avvägning och har därvid ansett sig böra

acceptera det förslag till investeringar i televerket, som Kungl. Maj:t framlagt.

Herr Lundström framhöll, att utskottet nu tre år i rad har skrivit mycket positivt och understrukit angelägenheten av att televerkets investeringar hålls uppe eller om möjligt ökas. Jag vill nu bara konstatera att i så måtto har dock utskottets skrivning lett till resultat, som televerket är det enda statliga affärsverk som fått en i varje fall nominell höjning av sitt anslag. Mot höjningen av televerkets anslag gent emot innevarande budgetår med 5 miljoner kronor får man ställa prutningen av postverkets anslag med 3,1 miljoner kronor, prutningen av statens järnvägars anslag med 13 miljoner kronor och prutningen av vattenfallsverkets anslag med 9 miljoner kronor. Som jag ser det, innebär det en allvarligare konsekvens för vårt lands näringsliv att man minskat vattenfallsverkets anslag med 9 miljoner kronor än att man begränsat höjningen av televerkets anslag med 5 miljoner kronor.

Det är som sagt här fråga om en avvägning, varom det kan råda delade meningar. Vi får väl i statsutskottet finna oss i det latenta hot inför framtiden, som herr Lundström uttalade.

Herr Karl Andersson anmärkte i sitt anförande på, att statsutskottet inte med ett ord berört den fråga, som han här talade om. Ja, det är riktigt att utskottet inte berört denna fråga. Utskottet har nämligen inte funnit någon anledning att gå in på något resonemang om utbyggnaden av rundradioanläggningarna. Den frågan tog riksdagen ställning till i fjol, då riksdagen godkände vad statsutskottet hade föreslagit beträffande principerna för den fortsatta utbyggnaden av rundradioanläggningarna och vad därtil hör.

Kungl. Maj:t har inte förutsatt någon ändring av programmet för utbyggnadsverksamheten och principerna för densnas finansiering. Inte heller motionsledes har något sådant yrkande framställts, och utskottet har därför inte behövt ta upp till behandling frågan om detta riksdagens tidigare ställningstagande.

Ang. statens järnvägars anslagsbehov

Jag vill påpeka att televerket i statsverkspropositionen, bilaga 27, sid. 38, har presenterat sitt utbyggnadsprogram för rundradioverksamheten. Enligt detta utbyggnadsprogram har televerket för nästa budgetår äskat ett anslag till fortsatt utbyggnad av trådradioanläggningar av 5 miljoner kronor och till s. k. frekvensmodulerade ultrakortvågssändare ett anslag av 4,7 miljoner kronor. I överstämelse med den princip, som riksdagen har godtagit för den fortsatta utbyggnaden av ultrakortvågssändare och trådradio, har Kungl. Maj:t, då licensmedlen inte räckt till, ansett sig nödsakad att pruta på dessa anslagsäskanden. Men jag vill betona att av denna prutning på sammanlagt 3,4 miljoner kronor hänför sig 2,7 miljoner kronor till FM-sändare och endast 0,7 miljon kronor till trådradion. Det förhåller sig alltså inte på det sätt som herr Karl Andersson ville göra gällande, nämligen att höjningen av licensavgiften enbart var betingad av kostnaderna för dubbelprogrammen, utan höjningen går också till utbyggnad av trådradionätet, varigenom folk, som bor i sådana områden av vårt land, där mottagningsförhållandena är dåliga, får goda avlyssningsmöjligheter, samtidigt som de också får förmånen att kunna välja mellan två program. Man kan naturligtvis diskutera, om riksdagens fjolårsbeslut, att investeringar av denna art skall finansieras med löpande licensavgifter, är riktigt eller om finansieringen heller borde ske med skattemedel. Däröfver kan man som sagt alltid diskutera, men man kan inte beteckna den ena investeringsprincipen såsom a priori riktigare än den andra.

Utskottet har emellertid inte haft anledning att ingå på en prövning av förra årets riksdags principbeslut i denna fråga, och jag behöver därför inte heller nu vidare orda därom. Då kammaren redan har godtagit den princip, som legat till grund för utskottets förslag i övrigt, är det inte heller nödvändigt att polemisera emot herr Berghs yrkande.

Jag får därför herr talman yrka bifall till utskottets hemställan under nu förevarande punkt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågakommande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 4

Ang. statens järnvägars anslagsbehov

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för budgetåret 1956/57 under statens järnvägars fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 234 300 000 kronor.

Bland de av Kungl. Maj:t äskade investeringsanslagen hade bland annat upptagits ett anslag av 500 000 kronor till Förvärf av billinjer och ett anslag av 4 650 000 kronor till Anskaffning av person-, resgods- och postvagnar.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ragnar Bergh* och *Mannerskantz* (I: 70) och den andra inom andra kammaren av herrar *Nilsson* i *Bästekille* och *Svensson* i *Krokstorp* (II: 366), i vilka, såvitt nu var i fråga, hemställdes, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om investeringsanslag med 500 000 kronor till förvärf av billinjer åt statens järnvägar;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Axel Andersson* (I: 198) och den andra inom andra kammaren av fru *Sandström* och herr *Anderson* i *Sundsvall* (II: 370), i vilka likaledes hemställdes, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om investeringsanslag å 500 000 kronor till förvärf av billinjer åt statens järnvägar;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Holmberg* och *Senander* väckt motion (II: 74), vari hemställdes, att riksdagen

dagen måtte besluta att för budgetåret 1956/57 under statens järnvägars fond anvisa ett investeringsanslag på 12,9 miljoner kronor för anskaffning av person-, resgods- och postvagnar samt att i övrigt godkänna vad Kungl. Maj:t föreslagit under förevarande punkt.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1956/57 under statens järnvägars fond anvisa under momentet angivna investeringsanslag;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 74 till Anskaffning av person-, resgods- och postvagnar för budgetåret 1956/57 under statens järnvägars fond anvisa ett investeringsanslag av 4 650 000 kronor;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 70 och II: 366 samt I: 198 och II: 370, förstnämnda båda motioner i vad de avsåge förevarande anslag, till Förvärv av billinjer för budgetåret 1956/57 under statens järnvägars fond anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp och *Hjalmarson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1956/57 under statens järnvägars fond anvisa i reservationen angivna investeringsanslag;

b) av herrar *Ohlon, Sundelin, Ragnar Bergh, Sunne* och *Skoglund* i Doverstorp, fröken *Elmén* samt herrar *Widén, Nihlfors, Löfroth* och *Hjalmarson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under III hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 70 och II: 366 samt I: 198 och II: 370, förstnämnda båda motioner såvitt nu vore i

Ang. statens järnvägars anslagsbehov fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till förvärv av billinjer.

Det i herr Ragnar Berghs m. fl. reservation framställda förslaget innebar anslagsminskningar om sammanlagt 10,6 miljoner kronor.

På framställning av herr talmannen beslöts att förevarande punkt skulle företa till avgörande momentvis.

Mom. I

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den med 4 a) betecknade reservationen.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande momentet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid förevarande punkt avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Mom. II

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. III

Herr OHLON (fp):

Herr talman! I den med b) betecknade reservationen yrkas avslag på Kungl. Maj:ts förslag om inköp av ytterligare billinjer. Detta är ju ett ärendes, som kommer tillbaka varje år, och vi har haft debatter härom år efter år. Det tjänar ingenting till att ta upp en ny diskussion i frågan i dag, och jag hänvisar därför endast till vad som har sagts föregående år. Jag yrkar bifall till reservationen.

Ang. statens vattenfallsverks anslagsbehov. — Anslag till luftfartens markorganisation m. m.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! För ovanlighetens skull tror jag mig nästan kunna instämman med herr Ohlon. Det är ju ganska meningslöst att här fortsätta följetongen av årligen återkommande debatter om det här investeringsanslaget.

Jag vill nu endast med beklagande konstatera att Kungl. Maj:t i år har begränsat ifrågavarande anslag så avsevärt som skett i förhållande till det anslagsbehov som statens järnvägar påvisat. Men med hänsyn till den återhållsamhet, som statsutskottet har tvingats ålägga sig när det gäller att medge ökningarna även av kapitalutgifterna, kan jag inskränka mig till att yrka bifall till utskottets utlåtande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna momentet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ohlon m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 5

Ang. statens vattenfallsverks anslagsbehov

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte

I. bemyndiga Kungl. Maj:t att från den för budgetåret 1955/56 ingående behållningen å investeringsanslaget till Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk överföra 8 000 000 kr. till investeringsanslaget till Stenungsunds ångkraftstation;

II. för budgetåret 1956/57 under statens vattenfallsverks fond anvisa under momentet angivna investeringsanslag å tillhoppa 294 000 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Hjalmarson* ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1956/57 under statens vattenfallsverks fond anvisa i reservationen angivna investeringsanslag.

Det av reservanterna framställda förslaget innebar, att av utskottet förordade investeringsanslag till Kraftstation vid Järkvissle, Kraftstationer i Umeälven mellan Storuman och Blåviken, Stornorrfors kraftstation samt Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk skulle minska med tillhoppa 14 miljoner kronor.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid förevarande punkt fogade reservationen.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 6

Anslag till luftfartens markorganisation m. m.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte för budgetåret 1956/57 under luft-

fartsfonden anvisa under punkten angivna investeringsanslag å tillhopa 4 001 000 kronor.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! I Svenska Dagbladet för i dag förekommer ett referat från ett sammanträde, som hölls i går i Svenska uppfinnareföreningen, varunder överdirektören Larsson i försvarets forskningsanstalt hade ett föredrag. Han gav där exempel på sådan försvarsforskning, som var särskilt lämpad efter svenska förhållanden, och belyste vikten av en inhemsk forskning på området. Men ett exempel, som han lämnade, var anmärkningsvärt och borde kanske tagas upp i detta sammanhang.

Överdirektör Larsson omnämnde, att luftfartsstyrelsen utan att fråga FOA från England införskaffat en flygpejlingsapparat till en kostnad av 300 000 kronor. Denna apparat invigdes enligt numera vanlig svensk sed med stor pompa och festivitas. Det var första akten.

Andra akten var att denna apparat för 300 000 kronor inte fungerade. Den var konstruerad för helt andra markförhållanden än vi har i vårt land. Beställaren hade inte tagit med i beräkningen att den svenska »smålandsterrängen» låg hindrande i vägen för signalerna söderifrån och hade en dämpande effekt, som ofta var tjugo gånger större än det europeiska flacklandets. I själva verket slog pejlen fel upp till 30 grader.

Tredje akten var att apparaten flyttades till Bulltofta flygfält. Där nere i Skåne är ju allting plattare — som vi fick höra av herr Elofsson under remissdebatten i år — och där finns det inte något småländskt högland, som ligger i vägen för de söderifrån kommande signalerna. Sista utspelet var att FOA fick hand om saken och konstruerade en ny pejl, lämpad för svenska förhållanden, men till ett pris som uppgick till en tiondel av vad den engelska apparaturen kostade.

Om det inte vore överdirektören för försvarets forskningsanstalt, som berättat denna solskenshistoria, skulle man inte tro att den vore sann. Men nu mås-

Anslag till landsmålsarkiven
te man väl fästa tilltro till vad som blivit sagt. Jag förutsätter nämligen att referatet är riktigt.

Med anledning av detta skulle jag vilja hemställa till kommunikationsministerns representanter här i dag — eftersom kommunikationsministern själv inte är närvarande — att be honom göra en undersökning av vad som verkligen har förevarit. Ett ärende får inte handläggas på detta sätt, om nu versionen är riktig.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 7—13

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om upptagande å riksstaten för budgetåret 1956/57 av underskottet för luftfartsfonden, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1956/57 till rasbiologiska institutet, farmaceutiska institutet m. m.

Punkterna 1—11

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12

Anslag till landsmålsarkiven

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 239 och II: 115,

Ang. vidgad pensionsrätt för deltidsanställda

a) godkänna under punkten införd avlöningsstat för landsmålsarkiven, att tillämplas tills vidare från och med budgetåret 1956/57;

b) till Landsmålsarkiven: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 319 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 239, av herr *Bengtson*, och II: 115, av herrar *Orgård* och *Ståhl*, hade hemställts, att riksdagen ville på riksstaten från och med budgetåret 1956/57 upptaga en tjänst vid Landsmåls- och folkminnesarkivet i Uppsala som tekniskt biträde i lönegrad Ce 11.

Herr BENGTON (bf):

Herr talman! Det är tacknämligt att departementschefen har föreslagit en anslagshöjning på 33 400 kronor under denna punkt. Vi har emellertid i en motion föreslagit en ny tjänst som tekniskt biträde i lönegrad Ce 11, eftersom en sådan tjänst egentligen innebär en ren rationalisering; den akademiskt utbildade personalen kommer annars att få arbeta med en del tekniska uppgifter, något som inte är särskilt lämpligt. Kanslern har fört fram samma förslag som motionärerna.

Jag kan inte finna att utskottet egentligen har behandlat motionen. Därför utgår jag från att man delar de uppfattningar som framförts i motionen, men ändå av ekonomiska skäl yrkar avslag. Under sådana förhållanden är det min förhoppning, att Kungl. Maj:t till nästa år skall kunna beakta de framställningar som gjorts såväl av kanslern som av motionärerna.

I den nuvarande situationen har jag intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 13—27

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående avlöningar till regeringsrätten, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. vidgad pensionsrätt för deltidsanställda

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 57, i anledning av väckta motioner om beredande av möjlighet att inrätta pensionsreglerade deltidstjänster.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sunne* och fru *Sjöström-Bengtsson* (I: 226) och den andra inom andra kammaren av fröken *Höjer* m. fl. (II: 446), hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Konungen hemställa om förslag snarast till sådan ändring av reglementet för statens pensionsanstalt, att möjlighet funnes att inrätta pensionsreglerad deltidstjänst.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 226 och II: 446 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Ohlon* och *Boman*, fröken *Andersson*, herrar *Sundelin*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Malmborg* i *Skövde* och *Ståhl*, fröken *Elmén* samt herrar *Staxäng* och *Nelander*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 226 och II: 446, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen snarast framlägga förslag om sådan ändring av reglementet för statens pensionsanstalt, att möjlighet tillskapades att inrätta pensionsreglerade deltidstjänster.

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! Den fråga, som behandlas i detta statsutskottsutlåtande, gäller sådan ändring av reglementet för sta-

Ang. vidgad pensionsrätt för deltidanställda

tens pensionsanstalt, SPA, att det skall bli möjligt att även på dess område inrätta pensionsreglerade deltidstjänster.

Såsom utskottet i sitt utlåtande anför, är systemet med pensionsberättigande deltidstjänster redan infört för de tjänstemän som är underkastade 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente. Utskottet säger också, att det med hänsyn härtill inte i och för sig borde behöva väcka betänkligheter att pröva en motsvarande anordning även på SPA-området. Men, säger utskottet, ett utsträckande nu av denna pensionsrättsform till SPA-området skulle skapa speciella svårigheter, främst sammanhängande med finansieringsfrågan. Utskottet kommer därefter in på frågan om en allmän pensionsförsäkring och förmodar, att en sådan försäkring kan bli verklighet inom en nära framtid. Den torde, säger utskottet, komma att erbjuda en naturlig väg att lösa frågan om samtliga deltidanställdas pensionering.

Den nu förevarande frågan var föremål för riksdagens behandling även år 1953. Utskottet ansåg sig då inte böra tillstyrka införande av pensionsrätt för deltidstjänster på SPA-området, men utskottet tog sin ställning utifrån den förutsättningen, att 1951 års pensionsutredning skulle framlägga förslag i ärendet inom en inte alltför avlägsen framtid. För närvarande kan man väl säga, att det troligen kommer att dröja ganska länge, innan det blir möjligt för 1951 års pensionsutredning att framlägga något förslag i denna fråga. Den upplysningen har vi också fått i statsutskottets femte avdelning av en föredragande från statens pensionsanstalt. Att, som utskottet gör, redan nu i förväg säga att en blivande allmän pensionsförsäkring torde lösa dessa problem, är väl också en smula sangviniskt. Även om vi varmt hoppas på att det skall bli möjligt att så snart som möjligt genomföra en reform på detta område, så vet vi i dag mycket litet om hur densamma slutligen kommer att utformas.

Vi, som står för den reservation som är fogad till utskottets utlåtande, har

därför ansett det inte vara försvarligt att i väntan på beslut om en allmän pensionsreform, som vi visserligen hoppas på skall komma men som vi inte vet när det kommer och hur det då kommer att se ut, uppskjuta den fråga det här gäller. Här avses ju att bereda samma möjlighet för deltidanställda inom SPA-området att få pensionsreglerade tjänster, som redan finns för dem som är underkastade det allmänna statliga reglementet. Det är här fråga om grupper, som det ur samhällets synpunkt och i samhällets intresse är mycket angeläget att ta vara på. Det gäller framför allt inom sjuksköterskeområdet — sjuksköterskorna är ju i stor utsträckning anslutna till SPA-reglementet — och det gäller vissa tjänster på undervisningsområdet. Vi tror, att det skulle vara möjligt att i större omfattning än vad som nu kan ske engagera dem i samhällets verksamhet, om det funnes möjlighet att bereda dem pensionsreglerade deltidstjänster. Vi hemställer alltså om bifall till de i ämnet väckta motionerna samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om förslag till sådan ändring av reglementet för statens pensionsanstalt, att möjlighet tillskapas att inrätta pensionsreglerade deltidstjänster.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herr *Sunne* (fp) och fru *Wallentheim* (s).

Herr **HOLMQVIST** (s):

Herr talman! När utskottet inte velat bifalla motionärernas yrkande, kan det förtjäna framhållas, att detta inte är diktat av något slags ringaktning för värdet av en pensionsrätt för de deltidanställda enligt SPA-reglementet. Vårt ställningstagande är i stället motiverat av att detta är en mycket komplicerad fråga, en sak, som jag tror att också reservanterna inser. Vi anser vidare, att när man har en utredning, som sysslar med detta spörsmål, så borde vi kunna invänta denna utrednings resultat och inte utan vidare beställa en sådan här

Ang. vidgad pensionsrätt för deltidanställda

åtgärd av Kungl. Maj:t. 1951 års pensionsutredning har ju till uppgift att försöka finna en lösning på detta problem, och vi inom femte avdelningen av statsutskottet har, såsom herr Sundelin nämnde, fått en redogörelse för utredningens arbete. Det har i detta sammanhang framhållits att utredningen har uppmärksammat de deltidanställdas pensionsfråga. Man har emellertid inte ansett sig kunna bryta ut den ur det stora pensionskomplex som utredningen har till uppgift att penetrera. Jag tror att vi alla, som hörde den föredragningen, var övertygade om att det finns åtskilliga problem att bemästra, om man skall kunna ge de deltidssamarbetande pensionsrätt enligt SPA-reglementet.

Det finns faktiskt också — och därvidlag vill jag göra en invändning mot vad herr Sundelin sade — anledning att se denna fråga i sammanhang med den allmänna pensionsförsäkring, som nu håller på att förberedas. Jag förmodar att vi allesammans i kammaren är besjälade av en mycket stark önskan att denna allmänna tjänstepensionering skall få sin lösning så fort som möjligt, och jag förstår att herr Sundelin också önskar en sådan lösning.

Det är inte på den punkten som jag vill invända något, utan det är, när herr Sundelin säger att man inte har några som helst utfästelser för att man slutligen skall komma fram till en lösning, som även tillgodoser de önskemål som är framförda i motionen. Jag vågar naturligtvis inte, lika litet som någon annan av dem, som tillhör utskottsmajoriteten, säga, att så skall bli fallet, men om det är så att den pågående beredningen kommer att ta intryck av det förarbete som är gjort av de båda föregående utredningarna, måste det bli en lösning som skall kunna tillfredsställa även de grupper det här gäller.

Jag skall nöja mig med det sagda och vill bara betona, att jag anser att det finns allt skäl för riksdagen att vänta någon tid på de förslag, som man kan räkna med skall komma och som har utsikt att kunna ge en lösning av frågan.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Det är riktigt, som herr Holmqvist nyss sade, att föreliggande fråga är komplicerad, men av den anledningen anser vi att det är så mycket viktigare att man rycker loss frågan ur 1951 års pensionsutredning och löser den, ty man kan ju inte vänta i det oändliga, om man principiellt vill ha frågan löst.

För tre år sedan hänvisades till 1951 års pensionsutredning, och i dag hänvisas till utredningen av frågan om en allmän pensionsförsäkring. Jag vet inte vilken utredning det är som herr Holmqvist åsyftar, ty å ena sidan säger herr Holmqvist att denna fråga i någon form kommer att lösas genom den allmänna pensionsförsäkring, som man tror skall införas, och å andra sidan hänvisar herr Holmqvist till 1951 års pensionsutredning. Jag kan inte riktigt få dessa ting att gå ihop. Det förhåller sig ju faktiskt på det sättet att vi här har ett aktuellt, ja, jag vill gärna säga brännande problem. Vi söker nämligen med ljus och lykta efter gifta kvinnor, som är villiga att åta sig deltidarbete och som inte kan ta heltidstjänst. Det är klart att det måste bli en stimulans för dessa, om man kan erbjuda dem pensionsberättigande deltidstjänster. Behovet är alltså aktuellt, och jag anser därför att det är egendomligt att man först skall vänta i tre år på frågans lösning, och när man därefter inte kan komma längre, utan konstaterar att 1951 års utredning hägrar någonstans bort i fjärran, hänvisar man till den allmänna pensionsförsäkringen. Jag tycker inte att detta är tillfredsställande när det dock gäller en så pass allvarlig sak.

Såsom herr Sundelin nämnde, finns ju stora grupper offentligt anställda med pensionsberättigande deltidstjänster. Här rör det sig om en relativt liten grupp, som dock tenderar att bli större och som jag tror skulle bli ännu större, om de här föreslagna förmånerna kunde genomföras.

Ang. vidgad pensionsrätt för deltidsanställda

Det är alldeles riktigt, att det föreligger en hel del svårigheter, om man skall gå fram på den här föreslagna vägen, men de är dock inte — enligt vad som upplysts mig — större än att det går att komma över dem. Det, som reservanterna i första hand begär, är den ändring av SPA-reglementet, som är nödvändig för att frågan skall kunna lösas. Reservanterna anser alltså inte att det hux flux skall inrättas pensionsberättigande deltidstjänster, utan att reglementet bör ändras så, att förutsättningar för inrättande av sådana tjänster föreligger.

Jag ber att få instämma i det yrkande, som herr Sundelin redan har ställt.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Fröken Andersson har framhållit, att det här rör sig om en liten grupp och att frågan därför kan lösas. Fröken Andersson medger också att problemet är komplicerat. Jag tror att det under sådana betingelser inte heller borde vara särskilt avskräckande för kammaren att gå på utskottets förslag i denna fråga.

Frågan om lösningen av de deltidsanställdas pensionering är naturligtvis oerhört betydelsefull för den lilla grupp det här gäller, men när vi samtidigt har under utredning hela det stora problemet om en tjänstepensionering för alla medborgare i detta land, kommer trots allt den sak vi nu diskuterar att framstå såsom en detalj. I varje fall sedd mot bakgrunden av den stora sociala betydelsen måste frågan om en allmän pensionsförsäkring anses dominera intresset. Det förhåller sig ju så, att det framställts mycket starka önskemål om att snabbt få till stånd en lösning av frågan om en pensionering för alla medborgare, och den beredning, som arbetar med saken, har ju fått i uppdrag att mycket snabbt försöka tränga igenom problemet och lägga fram ett förslag. Under sådana omständigheter anser jag för min del att man mycket väl kan vänta med den fråga det nu gäller.

Jag ber således att få vidhålla mitt yrkande.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag vill bara helt kort framhålla, att jag inte sagt att det här gäller en *liten* grupp, utan jag har sagt att det gäller en *relativt* liten grupp, och det tycker jag är en helt annan sak. Man bör inte bara anlägga kvantitativa synpunkter på frågan, ty visserligen rör det sig om en relativt liten grupp, men det är en viktig grupp. Det gäller sjuksköterskor, och det gäller lärare och det gäller hela rader av utövere av utomordentligt samhällsviktiga uppgifter.

Sådana resonemang som att över huvud taget anlägga kvantitativa synpunkter och påstå, att det i förhållande till det stora hela bara är fråga om en liten detalj, förstår jag inte, ty allt vad vi här i riksdagen behandlar är ju delproblem, som vi löser det ena efter det andra. Jag och de andra reservanterna anser att denna fråga inte bara är av praktisk utan också av principiellt viktig karaktär, och vi har därför intagit den ståndpunkt vi gjort.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Sundelin begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 57, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Om stöd åt produktionen av svensk barnfilm

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sundelin* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 59;
Nej — 39.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om stöd åt produktionen av svensk barnfilm

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 58, i anledning av väckta motioner om stöd åt produktionen av svensk barnfilm.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hjalmar Nilsson* m. fl. (I: 106) och den andra inom andra kammaren av herr *Adamsson* m. fl. (II: 93), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om att förslag till stöd åt produktionen av svensk barnfilm måtte föreläggas nästa års riksdag.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet anfört bland annat:

»När frågan om stöd åt produktionen av svensk barnfilm nu ånyo framföres motionsvis sker detta under framhållande av att Kungl. Maj:t alltjämt inte framlagt något förslag med anledning av filmkommitténs betänkande. Utskottet har inhämtat att nämnda betänkande under år 1953 varti föremål för remissbehandling, varvid ett stort antal myndigheter och sammanslutningar yttrat sig. Härvid har frågan om stödåtgärder för barnfilm belysts ur skilda synpunkter. Utskottet vill för sin del, utan att i detta sammanhang ge uttryck åt någon upp-

fattning angående den form i vilken stöd åt barnfilmen bör ifrågakomma, uttala den förhoppningen att Kungl. Maj:t måtte utan alltför stort dröjsmål upptaga till övervägande frågan om åtgärder till stöd för barnfilmen. Utskottet — som inte anser sig böra tillstyrka det i motionerna I: 106 och II: 93 framställda yrkandet — föreslår att riksdagen i anledning av nämnda motioner ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet sålunda anfört.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet, att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 106 och II: 93, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.»

Reservation hade anmälts av herr *Hes-selbom*, som dock ej antytt sin mening.

Herr NILSSON, HJALMAR, (s):

Herr talman! Statsutskottet har vid behandlingen av vår motion i år varit mycket välvilligt och hemställer att riksdagen skall besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet har anfört i sin motivering. I denna skriver utskottet att det hoppas att Kungl. Maj:t snart skall ta upp denna fråga till behandling och komma med ett förslag.

Det är andra året i rad som motioner har väckts i denna fråga, och anledningen härtill är att situationen är mycket prekär när det gäller framställningen av barnfilm. Under de sista tio åren har det endast producerats sju svenska barnfilmer, och det är alldeles för litet för att tillfredsställa det behov som finns överallt ute i landet. Man kan kanske säga att detta är ett område, där den frivilliga verksamheten borde sätta in, ett område som det inte tillhör staten eller samhället som sådant att understödja. Men när man ser litet närmare på detta problem kommer man nog till det resultatet att samhället har rätt stor skyldighet att hjälpa till för att få fram de goda barnfilmerna.

ABF har under december och januari månader gjort en undersökning angående barnfilmklubbarnas verksamhet uti i landet. Denna undersökning visar att det

Om ökad kontroll över kringresande försäljare

inom ABF för närvarande finns cirka 20 000 barn anslutna till barnfilmklubbarna. Denna undersökning ger även ett annat resultat. Instruktörerna ute i landet har fått ge till känna sin mening beträffande olika frågor, bl. a. tillgången på film, och det är ganska typiskt att samtliga har sagt att tillgången på god svensk barnfilm är för liten. Det finns de som har måst nedlägga sin verksamhet under vårterminen i år, därför att det inte finns tillräckligt med film att visa. Under sådana förhållanden förstår man att alla de frivilliga krafter som arbetar för att ge barnen en god film hämmas på grund av att tillgången är för liten.

Här har riksdagen under en följd av år anslagit medel till ungdomsverksamheten. Jag vill bara erinra om att 1954 års riksdag anslag 2,7 miljoner kronor till denna. Arvsfonden delar varje år ut bidrag till ungdomsgårdar, till ungdomslokaler och till friluftsliv, och man bygger samlingslokaler eller fritidslokaler i statsbelånade hyresfastigheter. Men när det gäller barnfilmerna har samhället hittills inte funnit möjlighet att träda in och hjälpa till. I alla länder med anspråk på att vara kulturländer har det sedan länge varit brukligt och accepterat att man skall ha museer, bibliotek och nationalteatrar, och man har numera även kretsteatrar, men ingenting av allt detta är självförsörjande, utan de är beroende av att stat och kommun lämnar bidrag. Det tillhör ett kulturfolk att se god konst, att se god teater och att läsa goda böcker, och numera är det väl även accepterat att man skall använda filmen i undervisningens tjänst. Man visar film i skolorna, men när man kommer till barnens fritidssysselsättning, när de skall gå och se film, då är samhället icke med längre. Jag skulle vilja återropa den undersökning som verkställdes under fjolåret bland en del skolbarn i Stockholm. Det visade sig att de flesta av dessa, som omfattades av undersökningen, gick en, två och i flertalet fall tre gånger i månaden på film. Detta gällde barn i alla åldrar. Resultatet av undersökningen blev att här borde sam-

hället träda till för att genom upplysning och på annat sätt bidra till att få fram en god svensk barnfilm.

Detta är ett av skälen till att denna motion har återkommit i år. Utskottets skrivning här är mera positiv i år än tidigare. Jag vill uttala den förhoppningen att denna skrivning, om riksdagen bifaller den, skall ge till resultat att ett förslag framläggs till nästa års riksdag.

I detta anförande instämde herrar *Hesselbom* (s), *Elmgren* (s) och *Strandler* (s), fru *Wallentheim* (s), fru *Hamrin-Thorell* (fp) och fru *Sjöström-Bengtsson* (s) samt herr *Olsson, Erik*, (s).

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Om ökad kontroll över kringresande försäljare

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckta motioner om effektiv kontroll av försäljning eller orderupptagning av varor genom kringresande försäljare.

Andra lagutskottet hade till behandling förcheft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 24 i första kammaren av herr *Johansson, Theodor*, och herr *Pålsson* samt nr 32 i andra kammaren av herr *Vigelsbo* m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag i syfte att få till stånd en bättre kontroll över och ett bättre skydd för köparnas intressen vid direkt försäljning eller orderupptagning av varor genom kringresande försäljare.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet anfört:

»Frågan om en revision av näringslagstiftningen utreds för närvarande av näringsrättsutredningen. Ett av de spörsmål, som utredningen härvid har att taga

Om ökad kontroll över kringresande försäljare

ställning till, är frågan om utformningen av bestämmelserna rörande kringföringshandeln. Därvid torde även de av motionärerna påtalade förhållandena i fråga om denna handel komma i betraktande. Utredningen beräknas bli avslutad under innevarande år. I avbidan på resultatet av utredningen bör enligt utskottets mening motionerna icke föranleda någon riksdagens åtgärd.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet, att förevarande motioner, I: 24 och II: 32, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Herr JOHANSSON, THEODOR, (bf):

Herr talman! Som motionär i denna fråga ber jag att få ta kammarens tid i anspråk en liten stund för att redogöra för de synpunkter, som jag har anlagt på densamma, och säga några ord i anledning av utskottets uttalande som kanske inte klarlägger ärendet riktigt.

Vi motionärer har ansett att det i fråga om försäljning och orderupptagning av varor genom kringresande behöver vidtagas någon åtgärd, särskilt behövs det en effektivare kontroll. Det torde inte vara nödvändigt att dra fram några speciella skäl för att påvisa detta. Riksdagens ledamöter har säkert inte kunnat undgå att få del av vad som förekommit på olika håll i landet vid försäljning och orderupptagning av varor. I ett stort antal fall har ojusta affärsmetoder använts. Detta är, som sagt ingen nyhet, utan det har förekommit sedan långt tillbaka, men denna affärsverksamhet synes tilltaga i samma mån som man får tillgång till motorfordon som transportmedel och lättare kan förflytta sig från den ena orten till den andra. Dessutom synes det kunna konstateras att de verkligt ojusta metoderna använts av sådana kringresande som inte har för avsikt att komma tillbaka till samma ort. Vidare har ju sorgligt nog försäljaryrket utnyttjats för att kunna utföra ojusta och olagliga handlingar. Jag tänker bl. a. på de stölder som skett hos gamla personer. Detta senare har ju inte kunnat undgå att uppröra många, kanske i all synnerhet folket ute på landsbygden.

Det är självfallet att det finns personer i denna resandekår som använder hederliga metoder vid försäljning av varor, och vi har i motionen inte heller riktat någon kritik mot dessa, utan vår kritik gäller just de ojusta affärsmetoderna som vi vill ha någon kontroll över. Pressen har ju under flera år varnat för kringresande försäljare och påvisat vilka metoder de använt vid skilda tillfällen, men dessa varningar synes inte ha hjälpt. Allmänheten tycks inte ha någon som helst möjlighet att befria sig från dessa försäljare utan faller gång efter annan offer för deras metoder. Det är också ofta mindre nogräknade firmor med tillverkning av mindervärda varor som anställer sådana försäljare, ja, som anställer vilka försäljare som helst. Det är klart att personer med otillräcklig varukännedom och otillräcklig kännedom om priserna lätt faller offer för de frestelser som de är utsatta för. Det är ju så att dessa tränade försäljare har blivit mycket skickliga i sin försäljningskonst. Som exempel på vad en försäljare förmår skall jag be att få återge en notis som jag hittat i en tidning för några dagar sedan. Händelsen har dock inte med vårt land att göra men ger ändock en liten bild av vad som är möjligt.

En resande i vitaminpiller körde in i en annan bil. Skadan på den andra bilen uppskattades till 100 dollar. Försäljaren ersatte emellertid skadan med att sälja vitaminpiller till bilens ägare. Medan man väntade på ortens polismästare, som skulle komma och undersöka olyckshändelsen, passade försäljaren på att sälja ett parti vitaminpiller även till den poliskonstapel, som hade biträtt vid uppmätningen av olycksplatsen. Försäljaren blev dömd till fem dollars böter men sålde vitaminpiller till domaren för fem dollar. Innan försäljaren hade lämnat staden, hade han anställt domaren och hans dotter som agenter för vitaminpiller.

Det är självfallet att detta exempel är något överdrivet, men det ligger kanske ändå en viss sanning i denna berättelse, som visar, hur svårt det är för den stora allmänheten att motstå skickliga försäljare.

Om ökad kontroll över kringresande försäljare

Det är självfallet att i all synnerhet firmor, som har mindervärdiga varor, inte drar sig för att anställa skickliga försäljare, och de betalar gärna ganska mycket för deras arbete. Det är med tanke på faran av att alltför många människor kommer att bli kringresande försäljare som vi anser att det är nödvändigt att någonting görs för att få en upprensning på detta område. I vår tid, då det på alla områden arbetas för rationalisering och effektivisering av arbetet, kan det knappast vara riktigt att en så stor grupp människor skall få sin utkomst eller sin försörjning genom att resa omkring och ta emot order på eller försälja en många gånger mindervärdig vara och detta oftast till alltför högt pris.

Det är även oriktigt att på så sätt gynna en tillverkning, vars produkt inte efterfrågas på annat sätt. Näringsfriheten, som vi naturligtvis alla värderar och bör värdera, får å andra sidan icke sträcka sig så långt, att vilka metoder som helst får användas. Om den enskilde individen vill ha del av det allmänna välstånd, som vuxit fram, bör det också vara tillåtligt från det allmännas sida att visa var och en till sådana verksamhetsgrenar som skapar något produktivt, något nyttigt eller behövt i samhället. Det behövs alltså en viss rationalisering även när det gäller försäljning av varor.

Så långt jag har kunnat finna, har de bofasta handlarna numera möjlighet att betjäna allmänheten med erforderliga varor. Försäljning genom kringresande bör därför begränsas till speciella varor och endast gälla inom visst begränsat område, t. ex. inom hemortskommunen, där vederbörande är känd. Försäljning eller orderupptagning inom större områden bör endast få ske efter tillstånd och efter särskild kontroll, för att allmänheten inte i onödan skall bli uppskörtad.

Då vi har begärt en förutsättningslös utredning i ärendet, har vi helt naturligt inte angett några förslag till åtgärder. Vi har ansett att utredningen bör komma med de förslag, som anses behövlige för att få en sanering på området.

Utskottet har avstyrkt motionen, under hänvisning till den pågående näringsrättsutredningen, vid vilken man beräknar att de av motionärerna påtalade förhållandena kommer att bli beaktade. Näringsrättsutredningen har nämligen även att utforma bestämmelser rörande kringföringshandeln. Det framgår emellertid icke klart, huruvida nämnda utredning även har att ta ställning till orderupptagning, och jag är inte alldeles säker på att denna kommer med i utredningen. I varje fall torde inte utredningen komma med några förslag när det gäller t. ex. orderupptagning på vissa bokverk, som också emellanåt förekommer. Sådan orderupptagning faller under tryckfrihetslagen och behandlas därför inte av näringsrättsutredningen. Jag är heller inte säker på huruvida agentverksamheten som sådan kommer med i denna utredning.

Då emellertid denna utredning, enligt vad som sagts i utlåtandet, väntas bli färdig med sitt förslag redan under år 1956, alltså inom mycket kort tid, skall jag vid detta tillfälle inte ställa något annat yrkande än utskottet gjort, utan det blir nog anledning att återkomma till detta ärende. Jag har bara velat peka på dessa saker vid detta tillfälle, då jag anser att frågan är av så vital betydelse och av sådan angelägenhetsgrad, att riksdagen inte gärna kan undgå att ta ställning till den och förr eller senare söka få en rättelse till stånd med anledning av vad som förekommit och som kan tänkas förekomma på grund av den ökade försäljningsverksamhet som bl. a. sker från bilar.

Jag har alltså inget yrkande.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Eftersom motionären inte ställt något yrkande, skall jag nöja mig med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av bestämmelserna om hastighetsbegränsning för motorfordon, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner om underlättande av arrendatorers friköp av arrendegårdar under större gods m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1956/57 till statens jordbruksnämnd m. m.; och

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial nr 13, angående departementsvis uppgjorda förteckningar över försäljningar av viss kronan tillhörig fast egendom.

Herr talmannen meddelade, att arbetsplenum komme att hållas onsdagen den 11 i denna månad med början kl. 10.00.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 151, till Konungen i anledning av väckta motioner angående dels åtgärder för motverkande av skadegörelse av älg å växande skog m. m., dels ock översyn av principerna för ersättning från älgskadefonder.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 144, med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m.;

nr 145, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1955 vid dess sjunde ordinarie möte fattade beslut;

nr 149, angående riktlinjer för sjö- räddningsväsendet; och

nr 153, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestitution.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1956/57 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 59, i anledning av väckta motioner angående vissa direktiv för den s. k. parlamentariska försvarsberedningen;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1956/57;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1956/57, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om vissa anslag för budgetåret 1956/57 under sjunde huvudtiteln jämte i ämnet väckta motioner;

nr 63, i anledning av väckt motion om åvägabringande av full likställdhet mellan pensionärerna vid de av staten övertagna enskilda trafikföretagen och pensionärer vid statens järnvägar; samt

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statstjänstemännens löner under år 1956 m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ förordningen den 27 mars 1953 (nr 95) om Ko-

ningariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, m. m.;

nr 9, i anledning av väckt motion om anskaffande av en samling porträtt i olja av svenska statsministrar;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 21 juni 1922 (nr 277) angående postsparbanken;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 57 och 60 §§ lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse, m. m.;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350); samt

nr 14, angående användande av riksbankens vinst för år 1955;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av väckta motioner om höjning av de allmänna barnbidragen; samt

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om kontroll å ädelmetallarbeten;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner angående dels fördelning i vissa fall av kostnader för anordningar i korsningar av järnväg och väg, dels ock framläggande för 1957 års riksdag av förslag till lag om skyldighet för järnvägsinnehavare att upplåta mark till ny övergång m. m.; samt

nr 10, i anledning av väckta motioner om rätt att vid uppskattning av normalavkastning vid ecklesiastikt boställe göra avdrag för kostnad för skogsarbetarbostad; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckta motioner om rätt för annan personal än televerkets att företaga vissa installationer inom televerkets arbetsområde;

nr 16, i anledning av väckta motioner angående en utredning om svenska privatkapitalisters engagemang i andra länder;

nr 17, i anledning av väckta motioner om utredning angående enhetliga bestämmelser för kommunal anskaffning och upphandling;

nr 18, i anledning av väckt motion angående utredning av frågan om den andliga vården vid sjukhusen m. m.;

nr 19, i anledning av väckta motioner om en kartläggning av de lägsta inkomstgrupperna och deras ekonomiska läge;

nr 20, i anledning av väckta motioner dels om åtgärder med anledning av den ekonomiska kris som för närvarande övergår ett flertal trafikföretag i skogs- och glesbygderna och dels om tillgodose-
ende och säkerställande av behovet av ändamålsenliga och väl förgrenade omnibusförbindelser på landsbygden; samt

nr 21, i anledning av väckt motion angående ersättning till bilägare för dem vid trafikolyckor utan eget förvållande tillskyndad skada eller förlust.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 542, av herr *Ollén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter för fångvården å tilläggsstat II för budgetåret 1955/56;

nr 543, av herr *Hansson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1956/57 m. m.;

nr 544, av herr *Domö* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1956/57 m. m.;

nr 545, av herr *Mannerskantz* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående skolväsendets ordnande på realskolestadiet under övergångstiden före enhetsskolans genomförande m. m.;

nr 546, av herr *Sunne* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående skolväsendets ordnande på realskolestadiet under övergångstiden före enhetsskolans genomförande m. m.;

nr 547, av herr *Olsson, Erik*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition

angående skolväsendets ordnande på realskolestadiet under övergångstiden före enhetsskolans genomförande m. m.;

nr 548, av herrar *Velander* och *Arrhén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående skolväsendets ordnande på realskolestadiet under övergångstiden före enhetsskolans genomförande m. m.;

nr 549, av herrar *Strandler* och *Damström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående skolväsendets ordnande på realskolestadiet under övergångstiden före enhetsskolans genomförande m. m.;

nr 550, av herr *Ohlon* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angå-

ende skolväsendets ordnande på realskolestadiet under övergångstiden före enhetsskolans genomförande m. m.; samt

nr 551, av herrar *Ohlon* och *Sundelin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en statens pris- och kartellnämnd, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.33.

In fidem
G. H. Berggren